

ค้างคาว ในถ้ำ ของเมืองไทย

Cave-Dwelling Bats of Thailand

กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ค้างคาวในถ้ำ

ของเมืองไทย

Cave-Dwelling Bats of Thailand

กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า

สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

คำนำ

ค้างคาวเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญในระบบนิเวศ มีบทบาทที่หลากหลายเป็นผู้ล่าช่วยควบคุมประชากรของแมลงกระจายเมล็ดพันธุ์พืชเป็นตัวช่วยสำคัญในการผสมเกสรให้กับไม้ผลเศรษฐกิจหลายชนิด เช่น เป็นต้น ค้างคาวในประเทศไทยมีหลายชนิดส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในถ้ำแต่ปัจจุบันยังขาดข้อมูลชนิด เข้าใจ นิเวศวิทยาของ ค้างคาวในถ้ำอยู่มาก ดังนั้นการสำรวจและศึกษาค้างคาวในถ้ำจึงมีความจำเป็นอย่างมากเพื่อให้ทราบถึงชนิดและ ข้อมูลพื้นฐานอื่นๆ ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในหลาย มิติ เช่น การเฝ้าระวังโรคต่างๆ ที่มีค้างคาวเป็นพาหะ การ อนุรักษ์และการจัดการค้างคาวรวมถึงแหล่งที่อยู่อาศัย

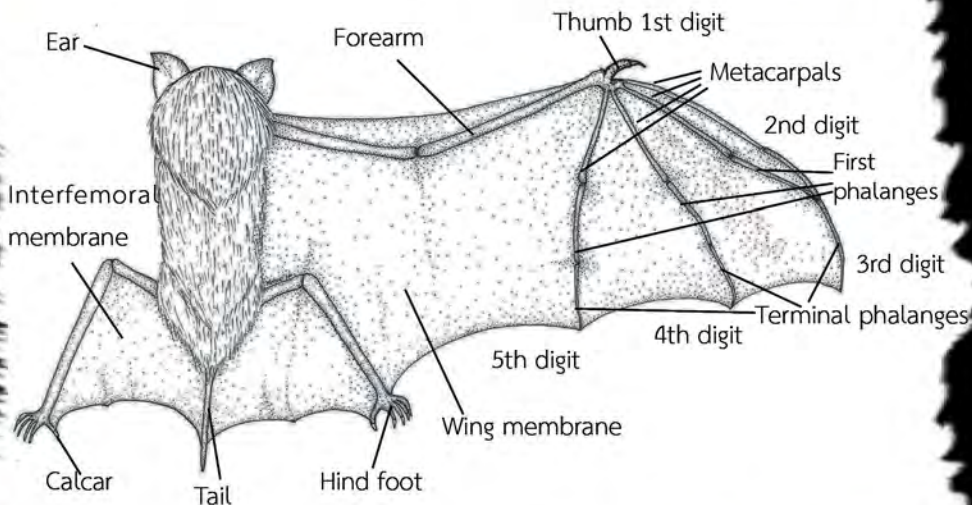
หนังสือค้างคาวในถ้ำของเมืองไทย จัดทำขึ้นเพื่อ ช่วยในการจำแนกชนิดของค้างคาวที่พบในถ้ำของเมือง ไทยเป็นประโยชน์แก่ผู้ศึกษาค้างคาวผู้สนใจทั่วไป และเป็นการปรับปรุงบัญชีรายชื่อชนิดของค้างคาวใน ประเทศไทยให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	2
สารบัญ	3
ค้างคาว	4
ธรรมชาติวิทยา	10
วงศ์ค้างคาวกินผลไม้และน้ำหวานดอกไม้ (Family Pteropodidae)	22
วงศ์ค้างคาวหางโพลี (Family Emballonuridae)	34
วงศ์ค้างคาวคุณกิตติ (Family Craseonycteridae)	44
วงศ์ค้างคาวแวมไพร์แปลง (Family Megadermatidae)	46
วงศ์ค้างคาวมงกุฎ (Family Rhinophoridae)	50
วงศ์ค้างคาวหน้ายักษ์ (Family Hipposideridae)	74
วงศ์ค้างคาวลูกหนู (Family Vespertilionidae)	94
วงศ์ค้างคาวปีกพับ (Family Miniopteridae)	104
วงศ์ค้างคาวปากย่น (Family Molossidae)	112
บรรณานุกรม	118
รายชื่อค้างคาวของเมืองไทย	121

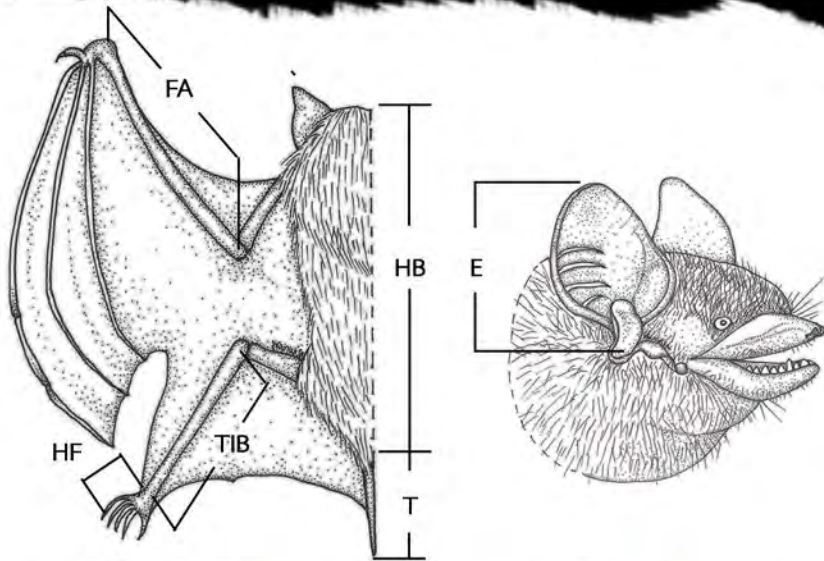
ค้างคาว

ค้างคาวเป็นกลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่มีความหลากหลายมากที่สุดกลุ่มหนึ่ง เราสามารถพบค้างคาวได้เกือบทุกที่ยกเว้นแถบขั้วโลกและเกาะในมหาสมุทรเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น ในโลกของเรามีค้างคาวมากกว่า 1,300 ชนิด ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนประมาณ 1 ใน 5 การบินได้จริงๆ ความสามารถในการร่อน

ค้างคาวอันดับย่อย
Microchiroptera
มักตาเล็ก หูใหญ่
ส่วนใหญ่กินแมลง
และใช้ echolocation
ในการนำทาง

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ภาพแสดงอวัยวะต่างๆ ที่สำคัญในการจำแนกค้างคาว

HF : ความยาวตีนหลังถึงนิ้วที่ยาวที่สุดไม่รวมเล็บ

HB : ความยาวลำตัว

FA : ความยาวแขน

TIB : ความยาวหน้าแข้ง

T : ความยาวหาง

E : ความยาวใบหู

ค้างคาวอันดับย่อย
Megachiroptera
มักตาโต หูเล็ก
และกินผลไม้
น้ำหวานดอกไม้
เป็นหลัก

ในอดีตค้างคาวเคยถูกแบ่งเป็น 2 อันดับ
ย่อยคือ Megachiroptera และ Microchiroptera
โดยใช้ความแตกต่างของพฤติกรรมการกินอาหารและ
สัณฐานวิทยา อย่างไรก็ตามปัจจุบันนักวิทยาศาสตร์
ส่วนใหญ่ยอมรับการจัดระบบโดยใช้
molecular phylogenetics ที่แบ่งค้างคาวเป็น อันดับ
ย่อย Yinpterochiroptera และ Yangochiroptera
ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ทางวิวัฒนาการมากกว่า

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ในประเทศไทย เราสามารถแบ่งกลุ่มค้างคาวง่าย ๆ โดยไม่ต้องคำนึงถึงการจัดอันดับย่อยทางอนุกรมวิธาน ได้เป็นเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มค้างคาวกินแมลง และกลุ่มค้างคาวกินผลไม้ โดยค้างคาวกินแมลงมีความหลากหลายมากที่สุดและมีความสามารถในการใช้คลื่นเสียงความถี่สูงที่ผลิตออกมาจากกล่องเสียง (larynx) เพื่อช่วยในการหากินในความมืด ค้างคาวกลุ่มนี้กินแมลงเป็นอาหาร มีการกระจายกว้างเกือบทั่วโลกและมีความหลากหลายมากขึ้นบริเวณเขตร้อน แต่ก็มีบางกลุ่มที่วิวัฒนาการให้กินอาหารได้หลากหลายกว่า เช่น กบ สัตว์เลื้อยคลาน นก หรือแม้แต่กินค้างคาวด้วยกันเอง

การใช้โซนาร์ของค้างคาวหรือการกำหนดตำแหน่งวัตถุด้วยเสียงสะท้อน (Echolocation) เป็นการปล่อยคลื่นเสียงที่มีความถี่สูงกว่า 20 kHz (ซึ่งสูงเกินกว่าที่มนุษย์เราจะได้ยิน) แล้วแต่ชนิดของค้างคาว ซึ่งบางชนิดอาจสูงได้ถึงกว่า 300 kHz โดยค้างคาวส่งคลื่นเสียงความถี่สูงนี้ออกไปแล้วรับเสียงสะท้อนกลับเข้ามาทางหู และแปลความหมายออกมาเป็นภาพจากทิศทางต่างๆ ที่มันส่งคลื่นเสียงออกไปทำให้ค้างคาวสามารถ "มองเห็นด้วยเสียง" ทั้งขนาดรูปร่างพื้นผิวของวัตถุ ทิศทางระยะห่างรวมถึงความเร็วของวัตถุที่เคลื่อนที่อยู่ข้างหน้าได้ เวลาที่ค้างคาวกำลังหาอาหารค้างคาวจะส่งคลื่นเสียงออกมาอย่างต่อเนื่องเพื่อค้นหาเหยื่อและเมื่อพบเป้าหมายค้างคาวจะเพิ่มความเร็วในการปล่อยคลื่นเสียงพร้อมกับเร่งความเร็วในการบินซึ่งจะทำให้ค้างคาวเข้าใกล้และมองเห็นเป้าหมายชัดเจนมากขึ้นจนสามารถโฉบกินแมลงในอากาศได้อย่างแม่นยำ

คลื่นเสียงที่สะท้อนกลับไปหาค้างคาว

ค้างคาวอีกกลุ่มคือพวกค้างคาวกินผลไม้และน้ำหวาน ดอกไม้ ทั้งหมดเป็นค้างคาวโลกเก่าที่อยู่ในวงศ์เดียวกันคือวงศ์ Pteropodidae ใช้สายตาและจมูกเป็นหลักเพื่อนำทางและหาอาหาร แต่ก็สามารถใช้หลักการ echolocation ได้เช่นเดียวกับ ค้างคาวกินแมลง แต่เป็นการใช้เสียงสะท้อนที่เกิดจากการกระ ดกคลื่น (เช่นในค้างคาวบัว) หรือการกระพือปีก (เช่นในค้างคาว เล็บงูและค้างคาวขอบหูขาว)

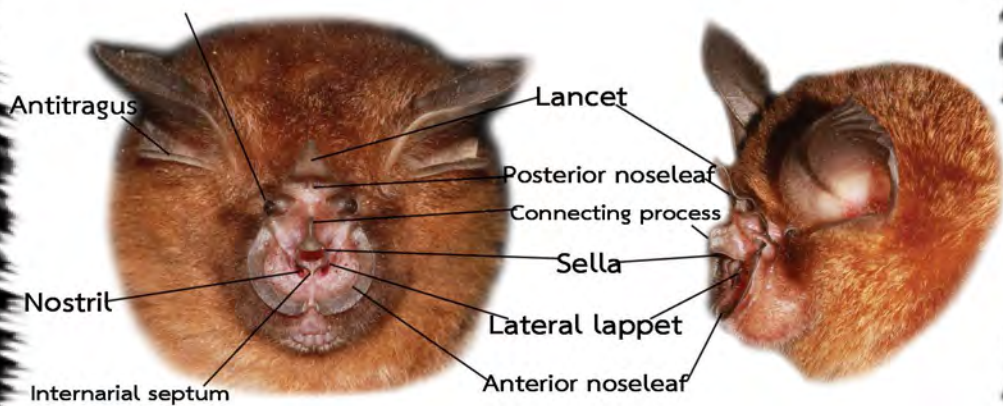

เรามักพบว่าค้างคาว ที่กินน้ำหวานจะมีลิ้น ยาวออกจากปาก ซึ่ง จะช่วยให้กินน้ำ หวานที่อยู่ลึกเข้าไปใน โคนกลีบดอกได้สะดวก มากขึ้น

กลุ่มค้างคาวลูกหนู (family Vespertilionidae) ส่ง คลื่นเสียงความถี่สูงออกมา ทางปาก เราจึงเห็นค้างคาว พวกนี้อ้าปากอยู่เสมอขณะ ที่มันบินหากิน

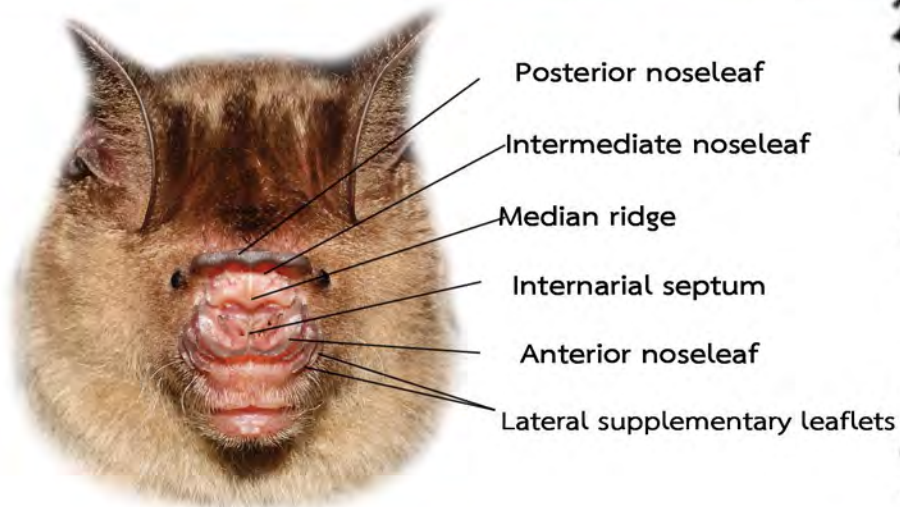

ภาพแสดงหน้าค้างคาวมงกุฏ (Family Rhinolophidae)

ค้างคาวมงกุฏเทาแดง
Rhinolophus affinis

ภาพแสดงหน้าค้างคาวหน้ายักษ์(Family Hipposideridae)

ค้างคาวหน้ายักษ์สามทลิว

Hipposideros lavatus

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ธรรมชาติวิทยา (Natural History)

พฤติกรรมการเกาะนอนและรวมกลุ่ม

ค้างคาวใช้เวลาครึ่งหนึ่งของชีวิตในสถานที่เกาะนอน(roost) ค้างคาวส่วนใหญ่เลือกที่เกาะนอนที่ค่อนข้างปิดและมีด เช่น ในถ้ำ โพรงไม้ ใต้ใบไม้ สิ่งก่อสร้างของมนุษย์ เพื่อช่วยลดการสูญเสียความร้อนจากร่างกาย แต่ก็มีบางชนิด เช่น ค้างคาวแม่ไก่ อยู่รวมกันเป็นฝูงชอบที่จะเกาะตามกิ่งของต้นไม้ในที่เปิดโล่ง

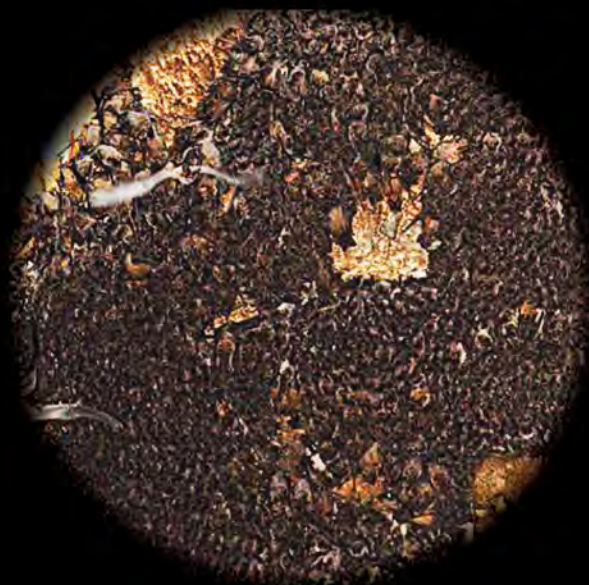
ค้างคาวอาจเลือกสถานที่เกาะนอนเป็นฤดูกาลแล้วย้ายไปเรื่อยๆ หรืออาจอยู่ที่เดิมตลอด ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ ความสมบูรณ์ของอาหาร ภัยคุกคาม และสภาพของที่เกาะนอน ในบางฤดูกาลที่เกาะนอนมีความสำคัญต่อการจำศีล ตั้งท้องเลี้ยงลูกอีกด้วยนอกจากที่เกาะนอนตอนกลางวันแล้วค้างคาวหลายๆชนิดก็ยังมีการเกาะพักในตอนกลางคืนระหว่างหาอาหารด้วย ส่วนใหญ่อยู่ใกล้ๆ กับแหล่งอาหาร

ค้างคาวเป็นที่รู้กันว่าเป็นหนึ่งของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่มีการรวมฝูงขนาดใหญ่ที่สุด ขึ้นกับชนิด ฤดูกาล สถานที่เกาะพัก ขนาดของกลุ่ม ซึ่งมีขนาดไม่กี่ตัวจนถึงล้านตัว ขึ้นอยู่กับขนาดของที่เกาะพัก ในประเทศไทย ค้างคาวที่มีการรวมฝูงขนาดใหญ่ อาศัยอยู่ในถ้ำและบินออกหากินเป็นสายที่เป็นที่รู้จักกันดี คือ ค้างคาวปากย่น มักพบอาศัยรวมกันอยู่ในถ้ำขนาดใหญ่ทางภาคกลาง

ค้างคาวปากย่น
Chaerephon plicatus

อวัยวะพิเศษอีกอย่างที่ทำให้ค้างคาวมีท่อนอนที่แปลกไปจากสัตว์อื่นๆ คือ การมีเส้นเอ็นรูปปร่างเหมือนตะขอนขนาดใหญ่และเส้นเอ็น (Tendon) ที่มีรูปร่างเป็นสปริง ซึ่งช่วยให้ค้างคาวเกาะนอนโดยไม่ต้องใช้พลังงานในการรับน้ำหนักของตัวเอง

การสืบพันธุ์และช่วงชีวิต

ค้างคาวมีการสืบพันธุ์หลายแบบตั้งแต่แบบผัวเดียวเมียเดียว ซึ่งหายากในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม หรือการจับคู่ได้หลายตัว ซึ่งการจับคู่แบบหลังนี้ส่วนใหญ่พบในชนิดที่มีการรวมฝูง ระบบสืบพันธุ์ที่พบบ่อยคือ ตัวผู้มีตัวเมียหลายตัว ค้างคาวส่วนใหญ่มีลูก 1 ครั้งต่อปี แต่ในเขตร้อนอาจมีลูกได้มากกว่าปีละครั้ง ขึ้นอยู่กับฤดูกาลในแถบนั้น แต่ก็มีบางชนิดที่อยู่ตัวเดียว แม่จะเลี้ยงลูกด้วยตัวเอง บางครั้งพบว่าตัวเมียมาอยู่รวมกันในช่วงที่ตั้งท้อง และเลี้ยงลูกด้วยกัน

ค้างคาวมีอัตราการเจริญเติบโตค่อนข้างช้าเมื่อเทียบกับสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดเล็กอื่นๆ แต่มีอายุยืน มีรายงานค้างคาวในกรงเลี้ยงมีอายุยืนถึง 41 นอกจากนี้ยังมีอัตราการสืบพันธุ์ต่ำ ตัวอ่อนในครรภ์โตช้า มีระยะตั้งท้องประมาณ 3-6 เดือนขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและชนิดของค้างคาว ส่วนมากมีลูกครั้งละตัว แต่บางชนิดอาจได้ลูกแฝด แม่จะให้ลูกดูดนมจากอกนานเมื่อเทียบกับสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดอื่น นานจนลูกเกือบเป็นตัว เต็มวัยจึงปล่อยให้ไปหาอาหารเอง อายุขัยแปรผันตามชนิดและสิ่งแวดล้อม โดยเฉลี่ยค้างคาวจะมีอายุประมาณ 15-20 ปี ซึ่งถือว่าอายุยืนเมื่อเทียบกับขนาดตัว

ลูกค้างคาวเกาะหน้าอกแม่
โดยจะใช้ปากคาบหัวนมเทียมไว้

กลุ่มค้างคาวลูกหนู (Family Vespertilionidae)

มีพังผืดขาที่เชื่อมติดระหว่างข้อตืนกับปลายหางเป็นแผ่นใหญ่ทำหน้าที่คล้ายกับสวิง เพื่อช่วยในการโฉบจับแมลงด้วย

พฤติกรรมการกินอาหาร

ค้างคาวส่วนใหญ่กินแมลงเป็นอาหารซึ่งมีตั้งแต่ชนิดที่สามารถกินแมลงได้ทั่วไปจนถึงชนิดที่เลือกกินเฉพาะแมลงบางกลุ่ม บางครั้งยังอาจกินแมงมุม สัตว์ข้อปล้องอื่นๆ ได้ 1 ใน 4 ของค้างคาวทั้งหมดเป็นค้างคาวกินผลไม้สามารถปรับตัวให้มีความเฉพาะเจาะจงเลือกกินผลไม้และน้ำหวานรวมถึงระอองเรณูของดอกไม้บางชนิดได้ มีค้างคาวจำนวนน้อยที่กินเนื้อซึ่งจะกินสัตว์มีกระดูกสันหลัง เช่น กบ นก หรือกินค้างคาวด้วยกันเอง เช่น ค้างคาวแวมไพร์แปลง นอกจากนี้ค้างคาวบางชนิดกินเลือดเป็นอาหาร เช่น ค้างคาวแวมไพร์ในทวีปอเมริกาใต้

กลุ่มค้างคาวกินผลไม้และน้ำหวานดอกไม้
(Family Pteropodidae)

มีวิวัฒนาการเพื่อให้สามารถกินน้ำหวานจากดอกไม้ด้วยการมีรูปร่างใบหน้าที่ยื่นยาว มีลิ้นยาวเพื่อใช้เลียน้ำหวานและเกสรดอกไม้ได้ดีขึ้น

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

บทบาททางนิเวศวิทยา

ค้างคาวเป็นสัตว์ผู้ล่าอันดับต้นๆของระบบนิเวศที่ทำหน้าที่ควบคุมประชากรแมลงในตอนกลางคืนโดยเฉพาะแมลงศัตรูพืชในพื้นที่สวนและไร่นา

ส่วนค้างคาวกินผลไม้มีความสำคัญในการช่วยกระจายเมล็ดพันธุ์ ช่วยผสมเกสร ค้างคาวกลุ่มนี้บินหากินไกลช่วยกระจายเมล็ดไม่ให้ไกลจากต้นแม่ เกิดความหลากหลายทางพันธุกรรม สร้างกล้าไม้ใหม่ในพื้นที่ว่างเปล่าให้พื้นที่กลับมาเป็นป่าอีกครั้งตามธรรมชาติช่วยรักษาสมดุลของสังคมพืชในป่า และช่วยผสมเกสรให้พืชหลายชนิดทั้งพรรณไม้ป่าและพืชผลทางการเกษตรอีกด้วย

บทบาทเชิงลบที่มีต่อมนุษย์

ค้างคาวมักถูกเข้าใจว่าเป็นศัตรูพืชผู้บุกรุกและเป็นพาหะของโรค นอกจากความกลัวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเล่าซึ่งบางส่วนก็เป็นความจริง เช่น ชาวสวนเจอปัญหาว่าค้างคาวเข้ามากินผลไม้ในสวนและค้างคาวที่อาศัยในอาคารบ้านเรือนก็ทำให้เกิดความกลัวเรื่องความสกปรกและโรคที่ค้างคาวเป็นพาหะนำมาซึ่งปัจจุบันประชากรคนเพิ่มขึ้นค้างคาวก็ขัดแย้งกับคนเพิ่มขึ้นตามไปด้วย แต่ข้อเท็จจริงอีกส่วนหนึ่งก็คือ ค้างคาวมักจะเข้ามากินผลไม้หลังจากมันสุกและพ้นช่วงเก็บเกี่ยวไปแล้ว ส่วนเรื่องเชื่อโรคนั้นเป็นเรื่องปกติของสัตว์ป่าทั่วไปที่เราต้องหลีกเลี่ยงการสัมผัสโดยตรงอยู่แล้ว

บทบาทในสังคมและวัฒนธรรม

ค้ำคาวกับมนุษย์มีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนคนมักมีทัศนคติในทางลบต่อค้ำคาวในตำนานและความเชื่อในหลายๆ พื้นที่ของโลกเชื่อว่าค้ำคาวเกี่ยวข้องกับความตาย เรื่องเล่ามักจะให้ค้ำคาวเป็นตัวละครร้ายที่คอยทำร้ายคน ในมาเลเซียค้ำคาวหมายถึงความสกปรกวิญญูณร้าย ในบางวัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับค้ำคาวก็เป็นไปในทางบวก เช่น ที่ประเทศจีนค้ำคาวเป็นสัญลักษณ์ของความสุข การมีอายุยืน ในโปแลนด์ค้ำคาวคือการนำความโชคร้ายมาให้

บทบาทเชิงบวกที่มีต่อมนุษย์

คางคาวกินแมลงมีบทบาทต่อการควบคุมประชากรแมลงในธรรมชาติ โดยส่วนมากคางคาวสามารถกินแมลงได้มากกว่าน้ำหนักตัว ซึ่งมีประโยชน์โดยตรงต่อมนุษย์ในการกำจัดศัตรูพืชในพื้นที่เกษตรกรรม เช่น แมลงกลุ่มเพลี้ย และ ตั๊กแตน เป็นต้น ช่วยให้เกษตรกรลดการใช้ยาฆ่าแมลง นอกจากนี้มูลคางคาวยังสามารถเป็นปุ๋ยอย่างดีต่อพืชอีกด้วย

ประโยชน์โดยตรงของคางคาวที่มีต่อมนุษย์ที่เห็นได้ชัดที่สุด คือ ใช้เป็นอาหารแม้ว่าการล่าคางคาวในบางประเทศจะผิดกฎหมาย แต่ก็ยังคงมีการล่าเกิดขึ้น โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชีย คางคาวที่ถูกล่าส่วนใหญ่เป็นคางคาวกินผลไม้แต่ก็มีบ้างที่เป็นคางคาวกินแมลงการล่าและกินคางคาวเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและความเชื่อชนพื้นเมือง บางเผ่าในฟิลิปปินส์เชื่อว่าคางคาวเป็นยา หมูบ้านในชนบทของพม่าบางที่กินคางคาวในถ้ำเพื่อเฉลิมฉลองประจำปี ชนพื้นเมืองบางเกาะอาศัยคางคาวแมกไก่อเป็นแหล่งโปรตีน ทั้งการล่าและการเพิ่มขึ้นของกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ทำให้ประชากรคางคาวมีแนวโน้มลดลงอย่างมาก

ประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือมูลจากคางคาวกินแมลงเป็นปุ๋ยอย่างดี มูลคางคาวมีราคาสูงถ้าขนาดใหญ่อาจจะผลิตมูลคางคาวได้ถึง 85-100 ตันต่อปี รายได้รวมอาจถึง 100 ล้านบาทต่อปี

ค้างคาวเล็บกุด;
Eonycteris spelaea

การให้สัมปทานการเก็บมูลค้างคาวก็เป็นภัยต่อประชากรค้างคาว เนื่องจากประชากรค้างคาวมีความเปราะบางต่อการรบกวน นอกจากนี้มูลค้างคาวยังเป็นแหล่งแร่ธาตุหรือเป็นผู้ผลิตให้กับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ของระบบนิเวศภายในถ้ำอีกด้วย

นอกจากนี้ค้างคาวกินผลไม้และน้ำหวานยังช่วยผสมเกสรให้กับพืชหลายชนิดที่ดอกบานตอนกลางคืน ซึ่งต้องใช้ค้างคาวเป็นตัวผสมเกสรโดยเฉพาะ เช่น สะตอ ทูเรียน และกล้วย ซึ่งเป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร ตัวอย่าง เช่น สะตอ ที่ผลิตผลสามารถมีมูลค่าต่อเกษตรกรในภาคใต้ได้ถึงกว่า 4 พันล้านบาทต่อปี

- สถานภาพตามพระราชบัญญัติสงวน
และคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535
- สถานภาพตาม Thailand Red Data
: Mammals
- สถานภาพตาม IUCN Red List 2015

● ส
สัตว์ป่าสงวน

● ค
สัตว์ป่าคุ้มครอง

CR CR Critically Endangered สถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง

EN EN Endangered สถานภาพใกล้สูญพันธุ์

VU VU Vulnerable สถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์

NT NT Near Threatened สถานภาพใกล้ถูกคุกคาม

LC LC Least Concern สถานภาพน่าเป็นกังวลน้อย

DD DD Data Denficient มีข้อมูลไม่เพียงพอ

NE Not Evaluated ยังไม่ได้รับการประเมินสถานภาพ

Family Pteropodidae

วงศ์ ค้างคาวกินผลไม้ และน้ำหวานดอกไม้

ค้างคาวในวงศ์นี้มีดวงตาขนาดใหญ่ อวัยวะรับกลิ่นที่
จมูกเจริญดีมาก ใบหน้ายื่นยาวคล้ายสุนัขพังพืดขา (inter-
femoral membrane) มีขนาดเล็ก หางสั้นหรือไม่มีหาง โดย
ส่วนใหญ่จะมีเล็บสั้นๆ ที่ปลายกระดูกของนิ้วที่ 2 (นิ้วชี้ หรือ
นิ้วที่อยู่นอกสุดของปีกค้างคาว) ยกเว้นค้างคาวเล็บกุดที่ไม่มี
เล็บที่นิ้วที่ 2

ปัจจุบันทั่วโลกพบค้างคาวในวงศ์นี้อย่างน้อย 186 ชนิด
กระจายอยู่ในเขตโลกเก่า(oldworld) ในประเทศไทยพบ 21
ชนิด

พบว่าค้างคาวในวงศ์นี้จำนวน 7 ชนิดใน 4 สกุล ที่
อาศัยอยู่ในถ้ำ ได้แก่ สกุลค้างคาวขอบหูขาว (Genus
Cynopterus) ได้แก่ ค้างคาวขอบหูขาวเล็ก ค้างคาวขอบหู
ขาวกลาง และค้างคาวขอบหูขาวใหญ่ สกุลค้างคาวบัว (Ge-
nus *Rousettus*) ได้แก่ ค้างคาวบัวพินกลม และค้างคาวบัว
พินรี สกุลค้างคาวดาัยค (Genus *Dyacopterus*) ได้แก่ค้าง
คาวดาัยค และสกุลค้างคาวเล็บกุด (Genus *Eonycteris*)
ได้แก่ ค้างคาวเล็บกุด

ค้างคาวเล็บกุด
Eonycteris spelaea

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

สกุลค้างคาวขอบหูขาว : Genus *Cynopterus*

ค้างคาวขอบหูขาวเล็ก
Cynopterus brachyotis

ค้างคาวขอบหูขาวกลาง
Cynopterus sphinx

ค้างคาวขอบหูขาวใหญ่
Cynopterus horsfieldii

สกุลค้างคาวดาัยค : Genus *Dyacopterus*

ค้างคาวดาัยค
Dyacopterus spadiceus

สกุลค้างคาวบัว : Genus *Rousettus*

ค้างคาวบัวพันกลม
Rousettus amplexicaudatus

ค้างคาวบัวพันรี
Rousettus leschenaultii

สกุลค้างคาวเล็บกุด : Genus *Eonycteris*

ค้างคาวเล็บกุด
Eonycteris spelaea

ค้างคาวขอบหูขาวเล็ก : Short-nosed Fruit Bat

Cynopterus brachyotis

(Muller, 1838)

ขนาด HB: 80-96 มม., FA: 55-70 มม., E: 14.5 -18 มม., HF: 11-15 มม. โดยเฉลี่ยแล้วขนาด FA ไม่เกิน 60-65 มม. ขอบใบหูเกือบโดยรอบมีสีจางหรือสีขาว ปลายหางเป็นอิสระจากพังผืดขา เพศผู้บริเวณคอกมีปุ่มขน

พบได้ทั่วประเทศ ทั้งในป่าและในพื้นที่เกษตรกรรม บริเวณสวนผลไม้ ป่าไม้ และตามปากถ้ำ อยู่เป็นคู่หรือ กลุ่มเล็กๆ ตามต้นไม้ โดยเฉพาะก้านใบมะพร้าว ใบตาล กินทั้งผลไม้และดอกไม้เป็นอาหาร

ค้างคาวขอบหูขาวกลาง : Greater Short-nosed Fruit Bat

Cynopterus sphinx
(Vahl, 1797)

ฟันกรามล่างซี่ที่ 1 และ 2 ไม่มีปุ่มยอดฟัน

ขนาด HB: 85-109 มม., FA: 65-76 มม., E: 17.5-24 มม., T: 4.5-19 มม., HF: 12.6-18 มม. ขอบใบหูสีขาวเพศผู้ชนบริเวณคางด้านหน้าของช่วงไหล่ ด้านข้างของอก ท้อง และต้นขามีสีน้ำตาลสลับเพศเมียรอบคอสีน้ำตาลอ่อน ตะโพกสีเทาน้ำตาล ขนด้านท้องสีเทาอ่อน ฟันหน้าฟันกรามล่างซี่ที่ 3 (3rd lower pre-molar) และฟันกรามล่างซี่ที่ 1 (1st lower molar) ทั้งสองข้างไม่มีปุ่มบนฟัน แต่ในบางตัวอาจจะมีปุ่มเล็กๆ เฉพาะบนฟันกรามล่างซี่ที่ 1 (หรือฟันซี่ที่ 2 นับจากในสุดออกมา)

พบได้ทั่วประเทศ ตามพื้นที่ราบสวนผลไม้ ตามถ้ำ ทั้งปากถ้ำและในถ้ำที่มีแสงสลัวปกติมักเกาะนอนในต้นไม้หรือกีดใบปาล์ม กะพ้อ ต้นตาล ต้นมะพร้าว ต้นลาน โพรงไม้ เกาะรวมกันเป็นกลุ่ม ประมาณ 6-12 ตัว ระยะเวลาตั้งท้องประมาณ 115-125 วัน

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวขอบหูขาวใหญ่ : Horsfield's Fruit Bat

Cynopterus horsfieldii Gray, 1843

ปีกกรามล่างซี่ที่ 1 และ 2 มีปุ่มยอดปีก

ขนาด HB: 80-96 มม., FA: 68-76 มม., E: 17-18 มม., HF: 14.5-17 มม. ลักษณะทั่วไปคล้ายค้างคาวขอบหูขาวกลาง แต่ขนาดตัวใหญ่กว่าเล็กน้อย และมีปุ่มอยู่ตรงกลางบนพื้นหน้ากรามล่างซี่ที่ 3 และปีกกรามล่างซี่ที่ 1

พบได้เฉพาะภาคใต้ตอนล่าง อาศัยรวมกับค้างคาวขอบหูขาวเล็ก ตามพื้นที่ราบ ถ้ำ สวนผลไม้ สวนยาง สวนปาล์ม ส่วนใหญ่กินผลไม้ เช่น มะม่วง กล้วย หว้า ชมพู่ เป็นต้น

A large brown bat is hanging upside down from a thin, light-colored branch. The bat's wings are spread out, showing a dark, leathery texture with prominent veins. Its body is a light brown color, and its large, round eyes are visible. A single green leaf is attached to the branch next to the bat. The background is dark and out of focus.

ค้างคาวขอบหูขาวใหญ่
Cynopterus horsfieldii

ค้างคาวบัวพันกลม : Geoffroy's Rousette

Rousettus amplexicaudatus

(E. Geoffroy, 1810)

หน้าตัดของปีกด้านล่าง
ชี้ท้ายสุดกลมมน

ขนาด: FA: 78-81 มม., E: 18.5-19.7 มม., T: 15-17 มม., HF: 20-22 มม. ด้านหลังมีขนปกคลุมเป็นสีน้ำตาล มีกรงเล็บที่นิ้วที่ 2 เห็นชัดเจน ต่างกันที่ขนาดของใบหู โดยส่วนที่กว้างสุดของใบหู 12-13 มม. หางยาวกว่าค้างคาวบัวพันรี หน้าตัดของปีกด้านล่างชี้ท้ายสุดกลมมน

พบได้ทั่วประเทศ อาศัยอยู่ตามเพดานถ้ำ กินผลไม้เช่น ตะขบฝรั่ง รวมทั้งน้ำหวานจากเกสรดอกไม้ เพศเมียออกลูกปีละ 2 ตัว ลูกเกิดระยะห่างกัน 4-5 เดือน

ค้างคาวบัวฟันรี : Leschenault's Rousette

Rousettus leschenaultii
(Desmarest, 1820)

หน้าตัดของฟันกรามล่าง
ชี้สุดท้ายเป็นวงรี

ขนาด: FA: 75-85 มม., E: 17.5-24 มม., T: 8-21 มม., HF: 15-22 มม. มีเล็บทั้งปลายนิ้วที่ 1 และปลายนิ้วที่ 2 ทางสัน ส่วนที่กว้างที่สุดของใบหู 14.5-15.5 มม. มีต่อมน้ำมันบริเวณคอหอย ในเพศผู้มีต่อมน้ำมันขนาดใหญ่กว่าตัวเมีย หน้าตัดของฟันกรามด้านล่างชี้สุดท้ายมีลักษณะเป็นวงรี

พบได้ทั่วประเทศ มักอยู่รวมกันเป็นกลุ่มๆ หนึ่งตั้งแต่ 10-2,000 ตัว ห่างจากปากถ้ำประมาณ 20-30 ม. พบตามสวนผลไม้กิน ละครุด มะม่วง มะละกอ ฝรั่ง เป็นต้น ถูกล่าผสมพันธุ์อยู่ระหว่าง เดือนพฤศจิกายน และมีนาคม

ค้างคาวเล็บกุด : Lesser Dawn Bat, Cave Nectar Bat

Eonycteris spelaea
(Dobson, 1871)

นิ้วที่ 2 ไม่มีเล็บ

ขนาด: FA: 62-70 มม., E: 17-20 มม., T: 15-18 มม., HF: 17-21 มม. ลักษณะคล้ายกับค้างคาวบัว แต่นิ้วที่ 2 ไม่มีเล็บ และ ฟันมีขนาดค่อนข้างเล็ก ใบหน้าเรียวยาว ขนสีน้ำตาลเทา

พบได้ทั่วประเทศ อาศัยอยู่ตามถ้ำที่มีแสงสลัว อาหารส่วนใหญ่เป็นน้ำหวานและละอองเรณูของดอกไม้ เช่น ดอกทุเรียน ดอกลำพู ดอกสะตอ ดอกเพกา ผลไม้สุก เช่น ลูกไทร มักจับคู่ผสมพันธุ์ ในเดือนมกราคม ระยะเวลาตั้งท้องประมาณ 6 เดือน

ค้างคาวตายัค : Dyak Fruit Bat

Dyacopterus spadiceus
(Thomas, 1890)

ขนาด HB: 52.2-107 มม., FA: 77-81 มม., T: 13-18 มม.
ลักษณะโดยทั่วไปคล้ายค้างคาวขอบหูขาว และค้างคาวขอบหูดำ แต่จะสังเกตเห็นกล้ามเนื้อส่วนต่างๆ เช่น ที่หัวไหล่ ต้นแขน ได้อย่างชัดเจน ใบหน้าและหน้าผากสีขนค่อนข้างดำ ช่วงไหล่สีเหลือง ออกสีเทาหลังและด้านข้างสีน้ำตาล

พบได้เฉพาะภาคใต้ตอนล่าง ตามป่าดิบชื้นที่ราบต่ำ แต่ปกติจะอาศัยในถ้ำ หากินตามต้นไม้ใหญ่ เช่น ต้นมะเดื่อ ต้นไทร บินเป็นฝูงขณะออกหากิน มักพบอยู่ร่วมกับค้างคาวขอบหูขาวใหญ่ เพศเมียสามารถผสมพันธุ์และตั้งท้องได้ตลอดทั้งปี

Family Emballonuridae

วงศ์ ค้างคาวนางโพล'

ค้างคาวในวงศ์นี้มีขนาดเล็กถึงขนาดกลาง หางมีลักษณะเด่นที่พังผืดขาไม่คลุมหาง ปลายหางโผล่ออกจากพังผืดขาด้านบนประมาณครึ่งหนึ่ง ปีกยาวและแคบ ไม่มีแผ่นจมูก โคนใบหูมีติ่งหูค่อนข้างสั้น ตาค่อนข้างโตเมื่อเทียบกับค้างคาวกินแมลงอื่นๆ แสดงว่าค้างคาวในวงศ์นี้ยังอาศัยการมองเห็นด้วยสายตาร่วมกับการใช้คลื่นเสียงค่อนข้างมาก ลักษณะเด่นเมื่อพบในถ้ำ คือ มักเกาะบริเวณผนังถ้ำ มักไม่เกาะบนเพดานถ้ำ และมักจะเงยหน้ายื่นคางออกมาให้เห็น คางชัดเจน ประเทศไทยพบ 3 สกุล

หางโผล่จากพังผืดขา

ค้างคาวหางโผล่
Emballonuridae monticola

พบค้างคาวในวงศ์นี้จำนวน 3 สกุล 5 ชนิด อาศัยอยู่ในถ้ำคือ สกุลค้างคาวหางโผล่ (Genus *Emballonura*) ได้แก่ ค้างคาวหางโผล่ สกุลค้างคาวปีกถุงปลอม (Genus *Saccolaimus*) ได้แก่ ค้างคาวปีกถุงปลอม และสกุลค้างคาวปีกถุง (Genus *Taphozous*) ได้แก่ ค้างคาวปีกถุงเคราดำ ค้างคาวปีกถุงต่อมคาง และค้างคาวปีกถุงใหญ่

สกุลค้างคาวหางโผล่ : Genus *Emballonura*

ค้างคาวหางโผล่
Emballonura monticola

สกุลค้างคาวปีกถุงปลอม ; Genus *Saccolaimus*

ค้างคาวปีกถุงปลอม
Saccolaimus saccolaimus

สกุลค้างคาวปีกถุง : Genus *Taphozous*

ค้างคาวปีกถุงเคราดำ
Taphozous melanopogon

ค้างคาวปีกถุงต่อมคาง
Taphozous longimanus

ค้างคาวปีกถุงใหญ่
Taphozous theobaldi

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวหางโพล้ : Lesser Sheath-tailed Bat

Emballonura monticola Temminck, 1838

กระดุกหาง 2 ท่อนสุดท้าย
เป็นอิสระจากพังผืดขา

ขนาด HB: 40-45 มม., FA: 43-45 มม., E: 10-11 มม., HF: 6-7 มม., T: 10-11 มม. ขนาดตัวเล็กมากใบหูแคบ ปลายแหลม ตั้งหูก่อนข้างแคบและสั้น หางสั้นโดยกระดุกหาง 2 ท่อนสุดท้าย เป็นอิสระจากพังผืดขาทำให้ดูคล้ายว่ามีหางงอกออกมาจากพังผืดขา

พบเฉพาะภาคใต้หากินแมลงในป่าหรือช่องว่างในป่า ตอนกลางวันเกาะนอนใกล้ปากถ้ำ หรือซอกหินตามผาที่มีแสงสว่างส่องถึง และไม่มีตสนิท ซอกไม้ขนาดใหญ่หรือตามท่อ อาศัยเป็นกลุ่มๆละประมาณ 2-15 ตัว ตั้งท้องในเดือนมกราคม ตุลาคม และ ธันวาคมออกลูกครั้งละตัว

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

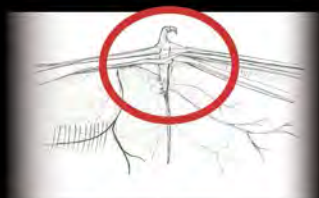

ลักษณะการเกาะนอนของค้างคาวปีกถุง

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวปีกถุงปลอม : Naked-rumped Pouched Bat

Saccolaimus saccolaimus (Temminck, 1838)

ไม่มีถุงที่ปีก

พังผืดปีกใส

ขนาด HB: 80-93 มม., FA: 71-78 มม., E: 16-20 มม., HF: 12-13 มม., T: 21-35 มม. เป็นค้างคาวปีกถุงที่ไม่มีพังผืดเชื่อมระหว่าง forearm กับโคนนิ้วที่ 4 (ไม่มีถุงที่ปีก) สีขนด้านบนลำตัวเป็นสีน้ำตาลเข้มหรือดำ ด้านล่างลำตัวสีขาว พังผืดปีกค่อนข้างใส

พบได้บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ภาคตะวันตก และภาคใต้ เกษะนอนอยู่ตามซอกหินในถ้ำ โพรงไม้ บางครั้งพบว่าเกะนอนอยู่ในบ้าน อาศัยเป็นกลุ่มเล็กๆ จนถึงกลุ่มใหญ่หลายร้อยตัว หากินในพื้นที่เปิดโล่ง

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวปีกถุงใหญ่ : Theobald's Tomb Bat

Taphozous theobaldi Dobson, 1872

พังผืดเชื่อมระหว่าง forearm กับ metacarpals ที่ 4 (ถุงที่ปีก)

ขนาด HB: 88-89 มม., FA: 70-76 มม., E: 22-28 มม., HF: 11-13 มม., T: 25-30 มม. ปีกมีพังผืดเล็กๆเชื่อมระหว่าง forearm กับโคนนิ้วที่ 4 (มีถุงที่ปีก) ใบหูใหญ่และหนามากโดยทั่วไป ขนสีน้ำตาล เพศผู้ช่วงฤดูผสมพันธุ์สีขนบริเวณคางและหน้าอกเป็นสีสนิม

พบได้เกือบทั่วประเทศยกเว้นภาคเหนือ และภาคตะวันออก เฉียงเหนือตอนบน เกาะนอนอยู่ตามซอกหินในถ้ำ โพรงไม้ บางครั้งพบว่าเกาะนอนอยู่ในบ้าน อาศัยเป็นกลุ่มเล็กๆ จนถึงกลุ่มใหญ่หลายร้อยตัวหากินในพื้นที่เปิดโล่ง

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวปีกถุงต่อมคาง : Long-winged Tomb Bat

Taphozous longimanus Hardwicke, 1825

ช่วงฤดูผสมพันธุ์ในค้างคาวเพศผู้
จะสังเกตเห็นต่อมใต้คางได้ชัดเจน

ขนาด HB: 73-86 มม., FA: 54-63 มม., E: 16-19 มม., HF: 8-14 มม. ค้างคาวปีกถุงต่อมคางเพศผู้ที่ได้คางจะมีต่อมบวมขึ้นเป็นวงแต่บางตัวอาจไม่พบต่อมที่คาง ให้พิจารณาที่ความยาวของนิ้วที่สาม(ไม่รวมข้อนิ้ว)เทียบกับความยาวของ FA โดยค้างคาวปีกถุงต่อมคางความยาวนิ้วที่สามจะเท่ากับหรือยาวกว่า FA เมื่อพับปีกเข้าหาลำตัว

พบได้ทั่วประเทศ พบเกาะนอนตามซอกใบของต้นมะพร้าวที่สูงใหญ่ ในถ้ำ หรือพบตามหลืบหลังคาบ้าน ปกติอยู่รวมกันเป็นฝูงๆละ 5-6 ตัว อาหารได้แก่ แมลงต่างๆ เช่น จิ้งหรีด ฤดูผสมพันธุ์ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงเดือนมกราคม ออกลูกครั้งละหนึ่งตัว

ค้างคาวปีกถุงเคราดำ : Black-bearded Tomb Bat

Taphozous melanopogon (Temminck, 1841)

เพศผู้ตัวเต็มวัยขนใต้คางเป็น
สีดำคล้ายเครา

ขนาด HB: 67-86 มม., FA: 60-63 มม., E: 16-22 มม., HF: 8-14 มม. ค้างคาวปีกถุงเคราดำเพศผู้มีลักษณะเด่นคือขนบริเวณคางสีดำคล้ายเครา แต่เพศเมียไม่มีและมีลักษณะคล้ายกับค้างคาวปีกถุงต่อมคาง ให้พิจารณาความยาวของกระดูกนิ้วที่สามซึ่งเป็นนิ้วที่ยาวที่สุด(ไม่รวมข้อนิ้ว)เทียบกับความยาวของ FA หากเป็นค้างคาวปีกถุงเคราดำนิ้วที่สามจะสั้นกว่า FA

พบได้ทั่วประเทศ มักพบเกาะนอนเป็นกลุ่มตั้งแต่กลุ่มเล็กๆ จนถึงกลุ่มใหญ่หลายพันตัวในถ้ำขนาดใหญ่ในบริเวณที่แสงส่องเข้าไปถึงเล็กน้อย หรือตามช่องหิน ใต้หลังคาวัด กินแมลงที่บินอยู่สูงกว่าระดับเรือนยอด หรือตามพื้นที่เกษตรกรรม หรือ แหล่งชุมชน

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

Family *Craseonycteridae*

วงศ์
ค้างคาว
คุณกิตติ

ค้างคาวในวงศ์นี้เป็นค้างคาวที่มีขนาดเล็กมาก จัดเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่เล็กที่สุดในโลก ไม่มีหางแต่มีพังผืดขา พังผืดปีกมีขนาดใหญ่ เพศผู้จะมีต่อมกลิ่นบริเวณใต้คาง จมูกมีลักษณะคล้าย จมูกหมูบวมโต ผนังกันรูจมูกค่อนข้างกว้าง จมูกและคางคลุมด้วยขนแข็งสั้น ใบหูขนาดใหญ่ตั้งหูเล็ก และมีค้างคาวในวงศ์นี้เพียงสกุลเดียวและชนิดเดียว คือ ค้างคาวคุณกิตติ (*Craseonycteris thonglongyai*)

ค้างคาวคุณกิตติ : Kitti's Hog-nosed Bat,
Bumblebee Bat

Craseonycteris thonglongyai

ขนาด HB: 29-33 มม., FA: 22-25.8 มม., E: 9-12 มม.,
HF: 5.9-6.8 มม. เป็นค้างคาวที่มีขนาดเล็กที่สุดในโลก ลักษณะ
ของจมูกคล้ายจมูกหมู ไม่มีหาง

พบเฉพาะจังหวัดกาญจนบุรีเกาะนอนเป็นกลุ่มเล็กในถ้ำที่มีการรบกวนน้อย ตอนกลางคืนออกหากินในบริเวณที่ไม่ห่างจากถ้ำ
ที่อาศัยมากนัก โดยกินแมลงที่อยู่ใกล้ๆ กับเรือนยอดต้นไม้ บาง
ครั้งพบในพื้นที่เกษตรกรรม ออกลูกครั้งละ 1 ตัว

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

Family Megadermatidae

วงศ์ ค้างคาวแวมไพร์แปลง

เป็นกลุ่มค้างคาวที่ค่อนข้างโบราณ อาหารหลักประกอบด้วยสัตว์เลื้อยลูกด้วยนมขนาดเล็ก นก กิ้งก่า กบ เขียด ปลา และแมลง ขนาดใหญ่ลักษณะเด่นของค้างคาววงศ์นี้ คือ มีแผ่นจมูกตั้งตรง ใบหูมีขนาดใหญ่โดยใบหูทั้ง 2 ข้างเชื่อมต่อกันบริเวณเหนือหน้าผาก ตีงหูแต่ละข้างยาวแบ่งออกเป็น 2 ง่าม โดยด้านหน้าเป็นง่ามเล็กด้านหลังเป็นง่ามใหญ่ มีพังผืดขาแต่ไม่มีหางประเทศไทยมี 2 สกุล คือ สกุล ค้างคาวแวมไพร์แปลง (Genus *Megaderma*) และสกุลค้างคาวแวมไพร์แปลงทองอารีย์ (Genus *Eudiscoderma*) ซึ่งอาศัยอยู่ในป่า

พบค้างคาวในวงศ์นี้อาศัยอยู่ในถ้ำ 2 ชนิด ได้แก่ ค้างคาวแวมไพร์แปลงใหญ่ และค้างคาวแวมไพร์แปลงเล็ก

สกุลค้างคาวแวมไพร์แปลง Genus *Megaderma*

ค้างคาวแวมไพร์แปลงเล็ก
Megaderma spasma

ค้างคาวแวมไพร์แปลงใหญ่
Megaderma lyra

ค้างคาวแวมไพร์แปลงเล็ก

Lesser False Vampire Bat

Megaderma spasma (Linnaeus, 1758)

แผ่นจมูกสั้นขอบโค้งมน

ขนาด HB: 54-81 มม., FA: 56-63 มม., E: 30-42 มม., HF: 13-17 มม. แผ่นจมูกตั้งขึ้นขอบโค้งมนและสั้น ใบหูเชื่อมกันบริเวณด้านบนหน้าผาก

พบได้ทั่วประเทศ มักอาศัยอยู่เป็นกลุ่มขนาดเล็กในถ้ำ ซอกหิน โพรงไม้ ท่อ หรือตามใต้หลังคาบ้านที่ค่อนข้างมืดและมีความชื้นพอสมควร บินค่อนข้างช้าและต่ำ หากินแมลง หรือสัตว์ขนาดเล็กๆ บนพื้นดินหรือตามลำห้วยในป่า ไม่ค่อยล่าสัตว์มีกระดูกสันหลังอื่นๆบ่อยเท่าค้างคาวแวมไพร์แปลงใหญ่ ปกติจะผสมพันธุ์ในช่วงเดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์ ตั้งท้องประมาณ 3 เดือน ออกลูกครั้งละ 1-2 ตัว

ค้างคาวแวมไพร์แปลงใหญ่

Greater False Vampire Bat

Megaderma lyra E. Geoffroy, 1810

แผ่นจมูกยาวขอบขนาน
ตั้งขึ้นด้านหน้า

ขนาด HB: 70-95 มม., FA: 65-72 มม., E: 31.5-45 มม., HF: 14-20 มม. ลักษณะเด่นอยู่ที่แผ่นจมูก โดยแผ่นจมูกยาวขอบขนานตั้งขึ้นด้านหน้า ใบหูเชื่อมกันที่ด้านบนหน้าผาก ปลายใบหูกกลมมน

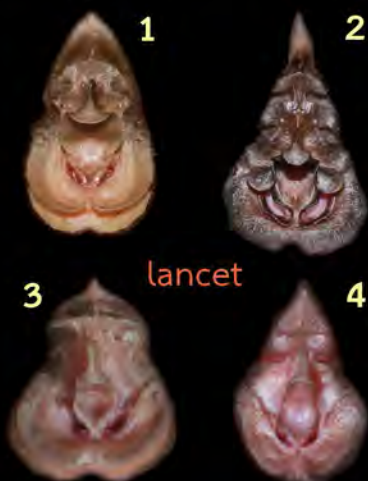
พบได้ทั่วประเทศ มักอาศัยนอนอยู่ในถ้ำที่ไม่ลึกนัก ซอกหิน ท่อ หรือบางครั้งพบเกาะนอนตามอาคารร้าง หรือที่ที่มีการรบกวนน้อย อาหารได้แก่ แมลง หรือสัตว์มีกระดูกสันหลังขนาดเล็ก ทั้งนก สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เช่น ค้างคาว และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เช่น หนู จิ้งจก เขียด เป็นต้น

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

Family *Rhinolophidae*

วงศ์ ค้างคาวมงกุฏ

ค้างคาวในวงศ์นี้มีลักษณะเด่นอยู่ที่แผ่นจมูก (nose-leaf) ได้แก่ แผ่นจมูกหลัง (lancet = posterior leaf) มักจะเป็นรูปสามเหลี่ยมยอดแหลม ยื่นยาวตั้งตรงคล้ายกับยอดมงกุฏ แผ่นจมูกหน้า (anterior leaf) ซึ่งมักเป็นรูปเกือกม้า (Horseshoe) และล้อมรอบรูจมูก (nostril) ตรงกลางเป็นเดือยจมูก (connecting process) ยื่นออกมาด้านหน้า ซึ่งมีส่วนประกอบหลายส่วน ส่วนสำคัญ คือ sella ซึ่งอยู่ใต้เดือยจมูก รูปร่างของแผ่นจมูก เดือยจมูกรวมไปถึง sella จะแตกต่างกันในแต่ละชนิดซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการจำแนกชนิดได้ ใบหูค่อนข้างกว้าง ปลายแหลม โคนหูมีรีวใบหู (antitragus) แต่ไม่มีติ่งหู (tragus) ประเทศไทยมีสกุลเดียว คือ สกุลค้างคาวมงกุฏ (Genus *Rhinolophus*) พบค้างคาวในวงศ์นี้อาศัยอยู่ในถ้ำ จำนวน 18 ชนิด

ลักษณะของ lancet สามารถใช้ในการจำแนกกลุ่มด้วงความงกฏได้ เช่น ลักษณะของมกฏทั่วไป (1-3) ซึ่งอาจเป็นรูป ยาวเรียว สามเหลี่ยมกว้าง ยอดแหลม หรือสอบเข้าหากันแล้วเป็นติ่งแหลมสั้นๆ หรือ lancet อาจจะเป็นก่อนเนื่อรูปสามเหลี่ยมแบบด้วงความงกฏปลอม (4)

ลักษณะของ connecting process ก็เป็นลักษณะสำคัญที่ใช้ในการจำแนกกลุ่มด้วงความงกฏ เช่น เป็นสันโค้งคล้ายตั้งจุมกคน เป็นเตี้ยยื่นไปด้านหน้าปลายมน หรือปลายแหลมเป็นแฉก

ลักษณะของ sella สำคัญมากต่อการจำแนกชนิดซึ่งในด้วงคาวแตละชนิดก็จะมีรูปร่าง sella แตกต่างกันไป เช่นฐานกว้างตรงกลางเว้า ปลายมน หรือตรงกลางป่องและเรียวลง หรือเป็นเส้นขอบขนานปลายตัด เป็นต้น

ด้วงคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

สกุลค้างคาวมงกุฏ : Genus *Rhinolophus*

กลุ่มค้างคาวมงกุฏหูโต *R. phillippinensis* group
มี 4 ชนิด ได้แก่ ค้างคาวมงกุฏหูโตเล็ก ค้างคาวมงกุฏหูโต
สยาม ค้างคาวมงกุฏหูโตมาร์แชลล์ และค้างคาวมงกุฏหูโต
ใหญ่

กลุ่มค้างคาวมงกุฏใหญ่ *R. trifolius* group
มี 3 ชนิด ได้แก่ ค้างคาวมงกุฏสามใบพัด ค้างคาวมงกุฏใหญ่
และค้างคาวมงกุฏสามใบพัดเทาดำ

กลุ่มค้างคาวมงกุฏปละม *R. euryotis* group
มี 2 ชนิด ได้แก่ ค้างคาวมงกุฏปละมเล็ก
และค้างคาวมงกุฏปละมใหญ่

กลุ่มค้างคาวมงกุฏจมูกแหลม *R. pusillus* group
มี 3 ชนิด ได้แก่ ค้างคาวมงกุฏเล็ก ค้างคาวมงกุฏจมูกแหลม
ค้างคาวมงกุฏยอดสันใหญ่

กลุ่มค้างคาวมงกุฏยอดสันเล็ก *R. rouix* group
มี 1 ชนิด คือ ค้างคาวมงกุฏยอดสันเล็ก

กลุ่มค้างคาวมงกุฏมลายู *R. megaphyllus* group
มี 5 ชนิด ได้แก่ ค้างคาวมงกุฏมลายู ค้างคาวมงกุฏ
เทาแดง ค้างคาวมงกุฏเลียนมลายูเล็ก ค้างคาว
มงกุฏเลียนมลายูหางสั้น และค้างคาวมงกุฏเลียน
มลายูหางสั้นเล็ก

กลุ่มค้างคาวมงกุฏจมูกยาว *R. pearsoni* group
มี 3 ชนิด ได้แก่ ค้างคาวจมูกยาวใหญ่
ค้างคาวจมูกยาวเล็ก และค้างคาวจมูกยาวสยาม

ค้างคาวมงกุฎหูโตเล็ก

Rhinolophus macrotis

ค้างคาวมงกุฎหูโตใหญ่

Rhinolophus paradoxolophus

ค้างคาวมงกุฎโตมาร์แชลล์

Rhinolophus marshalli

ค้างคาวมงกุฎใหญ่

Rhinolophus luctus

ค้างคาวมงกุฎปลอมใหญ่

Rhinolophus shameli

ค้างคาวมงกุฎปลอมเล็ก

Rhinolophus coelophyllus

ค้างคาวมงกุฎจมูกแหลมใต้

Rhinolophus refulgens

ค้างคาวมงกุฎยอดสั้นใหญ่

Rhinolophus acuminatus

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวมงกุฎมลายู
Rhinolophus malayanus

ค้างคาวมงกุฎยอดสั้นเล็ก
Rhinolophus thomasi

ค้างคาวมงกุฎเล็ก
Rhinolophus pusillus

ค้างคาวมงกุฎเลียนมลายูเล็ก
Rhinolophus robinsoni

ค้างคาวมงกุฎ
เลียนมลายูหางสั้นเล็ก
Rhinolophus microglobosus

ค้างคาวมงกุฎเทาแดง
Rhinolophus affinis

ค้างคาวมงกุฎเลียนมลายูหางสั้น
Rhinolophus steno

ค้างคาวมงกุฎจมูกยาวใหญ่
Rhinolophus yunanensis

ค้างคาวมงกุฎจมูกยาวเล็ก
Rhinolophus pearsoni

ค้างคาวมงกุฎใหญ่

Great Woolly Horseshoe Bat

Rhinolophus luctus Temminck, 1834

ขนาด HB : 85-90 มม., FA โดยเฉลี่ย 70 มม., E : 31-42 มม., HF : 16.5-20 มม., T : 50-58 มม. เป็นค้างคาวมงกุฎที่ใหญ่ที่สุด แผ่นจมูกมีลักษณะเด่นโดยจะมีกลีบจมูกยื่นออกมาจากฐานของเดือยจมูกทั้งสองข้าง ปลายของ connecting process โค้งลงและยื่นไปข้างหน้า แผ่นจมูกหน้ากว้างมากรูปเกือบกลมมีร่องหยักตรงกลาง ขนคลุมลำตัวสีเข้มหรือดำ

พบได้ทั่วประเทศ อาศัยอยู่ในถ้ำ ซอกหิน โพรงไม้ ท่อ หรือใต้อาคาร หากินบริเวณป่าและชายป่า ชอบเกาะปลายกิ่งไม้และรอโฉบไปจับเหยื่อแล้วกลับมาเกาะที่เดิม กินแมลงขนาดใหญ่หรือสัตว์มีกระดูกสันหลังขนาดเล็ก

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวมงกุฎหูโตเล็ก

Big-eared Horseshoe Bat

Rhinolophus macrotis Blyth, 1844

ขนาด FA: 42-47 มม., E: 22 - 28 มม., T: 17-25 มม.
ลักษณะใบหูและ connecting process แตกต่างจากค้างคาวมงกุฎอื่นๆ ชัดเจน โดยใบหูขนาดใหญ่ และฐานของ connecting process เชื่อมติดกับกลีบจมูกตั้งขึ้นเป็นรูปถ้วย โดย connecting process ครอบอยู่ด้านบน ซึ่งแผ่นจมูกหน้าของค้างคาวมงกุฎหูโตเล็กจะไม่มีรอยหยัก

พบได้เกือบทั่วประเทศ ได้สุดบริเวณจ.นครศรีธรรมราช พบได้ทั้งในป่าและพื้นที่มีกิจกรรมของมนุษย์ ปกติมักเกาะนอนในถ้ำ

ค้างคาวมงกุฎหูโตสยาม

Siamese Horseshoe Bat

Rhinolophus siamensis Gyldenstolpe, 1917

ขนาด FA: 38-42 มม., E: 19-22 มม., T: 16-22 มม. แต่เดิมเป็นชนิดย่อยของค้างคาวมงกุฎหูโตเล็ก แต่พบว่าปรากฏในพื้นที่เดียวกันและมีคลื่นความถี่ที่ปล่อยออกมาต่างกัน (Echolocation 68-74 kHz) หน้าตาคัล้ายกับค้างคาวมงกุฎหูโตเล็ก แต่มีขนาดเล็กกว่า

พบเฉพาะตอนบนสุดของประเทศเท่านั้น เกาะนอนในถ้ำ หากินในป่าดิบแล้ง และพื้นที่เกษตรกรรมใกล้กับป่า

ค้างคาวมงกุฎหูโตมาร์แชลล์

Marshall's Horseshoe Bat

Rhinolophus marshalli Thonglongya, 1973

ฐาน connecting process ขนาดใหญ่
เชื่อมกับกลีบจมูกเป็นรูปถ้วย

แผ่นจมูกหน้าโค้งหยัก

ขนาด FA: 41-48 มม., E: 25-30 มม., T: 16-26 มม.
ลักษณะทั่วไปคล้ายกับค้างคาวมงกุฎหูโตเล็ก แตกต่างกันที่ฐาน
ของ connecting process มีขนาดใหญ่กว่า และแผ่นจมูกหน้า
โค้งหยักเห็นได้ชัดเจน

พบทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก
และภาคใต้ตอนล่าง อาศัยเกาะนอนในถ้ำ อยู่ในป่าหลายประเภท
ทั้งป่าผลัดใบและไม่ผลัดใบ

ค้างคาวมงกุฎหูโตใหญ่

Bourret's Horseshoe Bat

Rhinolophus paradoxolophus (Bourret, 1951)

ขนาด FA: 53-57 มม. ใบหูขนาดใหญ่ และเตี้ยจมนกยาว
ฐาน connecting process ขนาดใหญ่

พบทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง
เกาะนอนในถ้ำ หากินในป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น ป่าสน ตามลำห้วย

ค้างคาวมงกุฎปลอมเล็ก : Croslet Horseshoe Bat

Rhinolophus coelophyllus Peters, 1867

ขนาด HB: 52-54 มม., FA: 41-47 มม., E: 18-19 มม., HF: 8-8.5 มม., T: 16-24 มม. คลื่นความถี่เสียง ~ 75-80 kHz คลื่นความถี่เสียงแตกต่างจากค้างคาวมงกุฎปลอมใหญ่ชัดเจน lancet เป็นก้อนเนื้อนูนขึ้นมา(เป็นต่อมกลิ่น) ต่างจากค้างคาวมงกุฎชนิดอื่นๆ connecting process เป็นสันโค้งคล้ายตั้งจุก

พบเกือบทั่วประเทศ ยกเว้นภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เกาะนอนในถ้ำ หากินในป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น บางครั้งพบเกาะนอนอยู่เป็นกลุ่มหลายร้อยตัว

ค้างคาวมงกุฎปลอมใหญ่ : Shamel's Horseshoe Bat

Rhinolophus shameli Tate, 1943

ขนาด HB: 52-55 มม., FA: 43-48 มม., E: 16-22 มม., HF: 9 มม., T: 15-25 มม. คลื่นความถี่เสียง ~ 67-70 kHz ลักษณะโดยทั่วไปคล้ายกับค้างคาวมงกุฎปลอมเล็ก

พบเฉพาะภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาศัยอยู่ในป่าที่หลากหลาย ตั้งแต่ป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขา ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และในถ้ำ พบตั้งแต่ความสูงจากพื้นราบจนถึง 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง

ค้างคาวมงกุฎยอดสั้นเล็ก

Thomas's Horseshoe Bat

Rhinolophus thomasi K. Andersen, 1905

ปลาย sella ตัด

ขนาด FA: 43-46 มม., E: 17-22 มม., T: 20-27 มม. คลื่นความถี่เสียง 83-89 kHz แผ่นจมูกหลังหรือ lancet สั้นมากคล้ายกับค้างคาวมงกุฎยอดสั้นใหญ่ แต่ปลาย connecting process ไม่เป็นหยักแหลมสองแฉกแต่โค้งมนคล้ายกับค้างคาวมงกุฎมลายู ขอบด้านข้างของ sella ขนานกัน ด้านบนตัดคล้ายสี่เหลี่ยมผืนผ้า

พบได้เกือบทั่วไปยกเว้นภาคใต้ มักเกาะนอนในถ้ำ หรือตามโพรงไม้ พบบ่อยในป่าที่หลากหลายแบบ หากินในบริเวณใกล้ถ้ำ หินปูนที่มันอาศัยอยู่ บางครั้งพบว่าหากินในพื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่ใกล้ป่า

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวมงกุฎเทาแดง

Intermediate Horseshoe Bat

Rhinolophus affinis Horsfield, 1823

sella คอดเว้าตรงกลาง

ขนาด HB: 46-68 มม., FA: 48-54 มม., E: 19-24 มม., HF: 9-13 มม., T: 20-32 มม. คลื่นความถี่เสียง ~ 73-87 kHz ปลาย connecting process โค้งมน ขอบ sella คอดเว้าตรงกลาง

พบได้ทั่วประเทศ เกาเข่นอนในถ้ำ หากินในพื้นที่ได้หลายแบบ รวมทั้งในพื้นที่เกษตรกรรมใกล้กับป่า

ค้างคาวมงกุฎมลายู : Malayan Horseshoe Bat

Rhinolophus malayanus Bonhote, 1903

ขนาด HB: 40.0-50.0 มม., FA: 41.0-43.0 มม., E: 16.0-19.0 มม., HF: 9.0-10.0 มม., T: 18.0 -25.0 มม. คลื่นความถี่เสียง ~ 75-88 kHz (ภาคเหนือ 75 kHz ส่วนภาคใต้ 85-88 kHz) ปลาย connecting process โค้งมน ขอบ sella ขนานด้านบน ตัดตรงคล้ายสี่เหลี่ยมผืนผ้า

พบได้ทั่วประเทศ ชอบเกาะอยู่รวมกันเป็นฝูงใหญ่ในถ้ำ หากินทั้งตามช่องว่างในป่าและในพื้นที่เกษตรกรรม

ค้างคาวมงกุฎเลียนมลายูเล็ก

Peninsular Horseshoe Bat

Rhinolophus robinsoni K. Andersen, 1918

ฐาน sella ด้านล่างกว้าง

ขนาด FA: 43-46 มม., E: 19-23 มม., T: 19-25 มม. ปลาย connecting process โค้งมน ฐาน sella ด้านล่างกว้าง ส่วนตรงกลางและปลายแคบลง ปลายด้านบนตัดตรง โคนเดือยจมูกมีขนคลุมเล็กน้อย

พบเฉพาะภาคใต้ อาศัยอยู่ตามหลืบหินภายในถ้ำ หรือใต้ใบปาล์มในป่า พบในป่าดิบเขาระดับต่ำ

ค้างคาวมงกุฎเลียนมลายูหางสั้น

Lesser Brown Horseshoe Bat

Rhinolophus stheno K. Andersen, 1905

ปลาย sella แหลม

ขนาด FA: 43-48 มม., E: 15-22 มม., T: 15-21 มม. คลื่น
ความถี่เสียง ~95-99 kHz ลักษณะโดยทั่วไปคล้ายค้างคาวมงกุฎ
เลียนมลายูหางสั้น แต่มีขนาดเล็กกว่าเล็กน้อย

พบเกือบทั่วประเทศ เฉพาะภาคใต้ (ใต้คอดคอดกระลงไป)
พบได้ในป่าหลายแบบ ทั้งป่าเบญจพรรณ ป่าดิบ และป่าเต็งรัง

ค้างคาวมงกุฎเลียนมลาอุหางสั้นเล็ก

Indochinese Lesser Brown Horseshoe Bat

Rhinolophus microglobosus Csorba
and Jenkins, 1998

ขนาด FA: 41-46 มม., คลื่นความถี่เสียง ~ 86 kHz ลักษณะ
โดยทั่วไปคล้ายค้างคาวมงกุฎเลียนมลาอุหางสั้น แต่มีขนาดเล็ก
กว่า

พบเกือบทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้ (เหนือคอคอดกระขึ้น
มา) พบได้ในพื้นที่ค่อนข้างหลากหลาย

ค้างคาวมงกุฎจมูกยาวเล็ก

Pearson's Horseshoe Bat

Rhinolophus pearsonii Horsfield, 1851

ขนาด HB: 51-64 มม., FA: 49-55 มม., TIB: 18.9-29.2 มม., E: 23.5-28 มม., T: 20-29 มม., HF: 9.9-14.2 มม. คลื่นความถี่เสียงทางภาคเหนือ 55 kHz ทางภาคใต้ 60 kHz คลื่นความถี่เสียงต่างจากค้างคาวมงกุฎจมูกยาวใหญ่ 10 kHz ขนาด FA โดยเฉลี่ยต่ำกว่า 55 มม. แผ่นจมูกกว้าง sella ค่อนข้างใหญ่ ส่วนฐานกว้างและส่วนปลายแคบกว่า

พบได้ทั่วประเทศ เกษะนอนในถ้ำและสามารถพบได้ในป่าหลากหลายแบบ

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวมงกุฎจมูกยาวใหญ่

Dobson's Horseshoe Bat

Rhinolophus yunanensis Dobson, 1872

ขนาด HB: 60.5-68.0 มม., FA: 51-65 มม., TIB: 17.3-31.9 มม., E: 23.5-28.5 มม., T: 21.5-26.0 มม., HF: 12.5-14.0 มม. คลื่นความถี่เสียง 50 kHz ลักษณะทั่วไปคล้ายกับค้างคาวมงกุฎจมูกยาวเล็กมาก แต่ขนาด FA โดยเฉลี่ย 55 มม. หรือมากกว่า

พบได้เฉพาะภาคเหนือ ภาคตะวันตก และภาคใต้ เกษะนอนในถ้ำเดี่ยวๆ หรือเป็นคู่ พบหากินในป่าหลากหลายแบบ

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวมงกุฎจมูกแหลมใต้

Glossy Horseshoe Bat

Rhinolophus refulgens K. Andersen, 1905

ขนาด HB: 35-54 มม., FA: 39-43 มม., E: 17-18.5 มม.,
HF: 5.5-7.0 มม., T: 18-24 มม. คลื่นความถี่เสียง ~ 100-102
kHz connecting process แหลม ขอบ sella แคบและขนานกัน

พบเฉพาะภาคใต้ (ใต้คอคอดกระลงไป) ค้างคาวชนิดนี้
อาศัยอยู่ในถ้ำ หากินบริเวณป่าและชายป่า

ค้างคาวมงกุฎเล็ก : Least Horseshoe Bat
Rhinolophus pusillus Temminck, 1834

ขนาด HB: 30-40 มม., FA: 33-40 มม., E: 15-17.5 มม., HF: 6.6-8 มม., TIB: 14.2-16.3 มม., T: 13.5-26 มม. คลื่นความถี่เสียง 105-125 kHz โดยเฉลี่ย 110 kHz แตกต่างจากค้างคาวมงกุฎจุมูกแหลมประมาณ 10 kHz ลักษณะทั่วไปคล้ายกับค้างคาวมงกุฎจุมูกแหลม sella แคบขอบขนาน

พบได้เฉพาะทางตอนบนของประเทศ (เหนือคอคอดกระ)

ค้างคาวมงกุฎยอดสั้นใหญ่

Accuminate Horseshoe Bat

Rhinolophus acuminatus Peters, 1871

ขนาด FA: 44-50 มม. คลื่นความถี่เสียง ~ 88-95 kHz ยอดแผ่นจมูกหลังหรือ lancet สั้นมาก connecting process เหลือ ขอบ sella แคบขอบขนานกัน ลักษณะเด่นคือมีกลิ่นเหม็นเฉพาะตัว

พบเกือบทั่วประเทศ ยกเว้นภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มักเกาะนอนในถ้ำ ตามโพรงไม้ ใต้ถุนอาคาร หรือในท่อ พบบ่อยทั้งในป่าที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ทั้งป่าดิบแล้งและป่าดิบชื้น หรือแม้แต่ตามสวนผลไม้

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

Family *Hipposideridae*

วงศ์ ค้างคาวหน้ายักษ์

ลักษณะโดยทั่วไปคล้ายกับวงศ์ ค้างคาวมงกุฏ แต่รูปร่างของแผ่นจมูกแตกต่างกันมากโดยแผ่นจมูกของค้างคาวหน้ายักษ์ไม่มี connecting process แผ่นจมูกหน้าหรือanterior leaf ค่อนข้างเล็ก แผ่นจมูกหลัง (posterior leaf) เป็นแนวนอนไม่ยื่นแหลมขึ้นไปแบบค้างคาวมงกุฏ แผ่นกั้นระหว่างรูจมูก (internarial septum) รูปร่างแตกต่างกันไปในแต่ละชนิดและใช้ในการจำแนกชนิดได้ ประเทศไทยมี 3 สกุล คือ สกุลค้างคาวหน้ายักษ์ (Genus *Hipposideros*) สกุลค้างคาวสามศร (Genus *Aselliscus*) และสกุลค้างคาว ไอ้แห้ว (Genus *Coelops*)

Family Hipposideridae

สกุลค้างคาวสามศร Genus *Aselliscus*
พบชนิดเดียว คือค้างคาวสามศร
Aselliscus stolicanus

สกุลค้างคาวไอ้แห้ว
Genus *Coelops*

ในประเทศไทยพบ 2 ชนิดคือ
ค้างคาวไอ้แห้วเล็ก *Coelops robinsoni*
และค้างคาวไอ้แห้วใหญ่ *Coelops frithii*

สกุลค้างคาวหน้ายักษ์ Genus *Hipposideros*
ในประเทศไทยพบ 16 ชนิด สามารถแบ่งเป็น
กลุ่มได้ 5 กลุ่มเพื่อให้ง่ายต่อการจำแนก

กลุ่มค้างคาว
หน้ายักษ์สามลิ้น
H. larvatus group

กลุ่มค้างคาว
หน้ายักษ์เล็ก
H. bicolor group

กลุ่มค้างคาว
หน้ายักษ์ทศกัณฐ์
H. armiger group

กลุ่มค้างคาว
หน้ายักษ์หมอนโค้ง
H. diadema group

กลุ่มค้างคาว
หน้ายักษ์กระบังหน้า
H. lylei group

กลุ่มค้างคาวหน้ายักษ์หมอนโค้ง *H. diadema* group

ค้างคาวหน้ายักษ์หมอนโค้ง
Hipposideros diadema

ค้างคาวหน้ายักษ์หมอบูญส่ง
Hipposideros lekaguli

กลุ่มค้างคาวหน้ายักษ์
กระบังหน้า
H. lylei group

ค้างคาวหน้ายักษ์กระบังหน้า
Hipposideros lylei

กลุ่มค้างคาวหน้ายักษ์สามทลึง
H. larvatus group

ค้างคาวหน้ายักษ์สามทลึง
Hipposideros larvatus

กลุ่มค้างคาวหน้ายักษ์ทศกัณฐ์ *H. armiger* group

ค้างคาวหน้ายักษ์ทศกัณฐ์
Hipposideros armiger

ค้างคาวหน้ายักษ์กุ่มกรณ
Hipposideris pendleburyi

กลุ่มค้างคาวหน้ายักษ์เล็ก *H. bicolor* group

ค้างคาวหน้ายักษ์สองสี
Hipposideros bicolor

ค้างคาวหน้ายักษ์สองสีเล็ก
Hipposideros atrox

ค้างคาวหน้ายักษ์เล็กหูใหญ่
Hipposideros pomona

ค้างคาวหน้ายักษ์ฮาลา-บาลา
Hipposideros dyacorum

ค้างคาวหน้ายักษ์เล็กสีจาง
Hipposideros cineraceus

ค้างคาวหน้ายักษ์จมูกปุ่ม
Hipposideros halophyllus

ค้างคาวหน้ายักษ์เล็กหูมน
Hipposideros doriae

ค้างคาวหน้ายักษ์สองทลืบ
Hipposideros galeritus

ค้างคาวหน้ายักษ์ริดลีย์
Hipposideros ridleyi

ค้างคาวสามศร : Stoliczka's Asian Trident Bat
Aselliscus stoliczkanus (Dobson, ๑๘๗๑)

ขนาด HB: 40-50 มม., FA: 39-45 มม., E: 10-13 มม., T: 33-44 มม., HF: 9-9.5 มม. คลื่นความถี่เสียง 120-130 kHz
ลักษณะเด่นอยู่ที่แผ่นจมูกหลัง (posterior leaf) แบ่งเป็น 3 ยอดแหลม ตัวผู้มีต่อมกลิ่นที่กลางหน้าอกเป็นชั้นเนื้อเล็กๆ สีชมพู เหลืองสองชั้น

พบได้ทั่วประเทศ อาศัยเกาะนอนในถ้ำหรือตามหลืบก้อนหิน หากินบริเวณป่าใกล้เคียง

ค้างคาวไร้หางใหญ่

East Asian Tailless Leaf-nosed Bat

Coelops frithii Blyth, ๑๘๔๘

ขนาด: FA: 34-44 มม., E: 14-16 มม. คลื่นความถี่เสียงประมาณ 210 kHz ลักษณะเด่นอยู่ที่ใบหูกลมมนและแผ่นจมูกหน้า โดยแผ่นจมูกหน้าแบ่งเป็น 2 แผ่น คือแผ่นบน และแผ่นล่าง โดยแผ่นล่างเป็นรูปครึ่งวงรียื่นเลยลงมาจากแผ่นจมูกหน้าแผ่นบน

พบได้ทั่วประเทศ อาศัยเกาะนอนในถ้ำ หากินในป่าได้หลายประเภทรวมทั้งพื้นที่เปิดโล่ง

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวหน้ายักษ์กระบังหน้า

Shield-faced Leaf-nosed Bat

Hipposideros lylei Thomas, 1913

เพตเมีย

เพตผู้

ขนาด FA: 73-84 มม., E: 30 มม., T: 48-55 มม. คลื่นความถี่เสียง 65-66 kHz ลักษณะเด่นที่แผ่นจมูกหลังเป็นกระบังยื่นขึ้นมาและเว้าลงตรงกลางแบ่งกระบังเป็นสองข้าง ตัวผู้เต็มวัยกระบังนี้จะใหญ่ชัดเจนมาก แต่ในตัวเมียและตัวผู้ไม่เต็มวัยจะมีกระบังขนาดเล็กกว่ามาก

พบเกือบทั่วประเทศ ยกเว้นภาคตะวันออก เกาะนอนในถ้ำร่วมกับค้างคาวหน้ายักษ์ขนาดใหญ่อื่นๆ หากินในป่าหลากหลายแบบ

ค้างคาวหน้ายักษ์สามหลีบ

Intermediate Leaf-nosed Bat

Hipposideros larvatus (Horsfield, 1823)

ขนาด HB: 74-78 มม., FA: 51-67 มม., E: 21-23 มม., T: 32-35 มม. คลื่นความถี่เสียง 88-102 kHz คลื่นความถี่เสียง 88-102 kHz ลักษณะเด่น คือ ด้านข้างของแผ่นจมูกหรือบริเวณแก้มมีแผ่นหนังเป็นหลีบเล็กๆ 3 หลีบ

พบได้ทั่วประเทศ แต่ทางภาคเหนือ และภาคตะวันตก มีโอกาสพบค้างคาวหน้ายักษ์สามหลีบที่มีขนาดใหญ่กว่าปกติ ซึ่งอาจเป็นชนิด *Hipposideros grandis* และทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ขนาดเล็กกว่าปกติ แต่ปัจจุบันยังไม่มีลักษณะทางอนุกรมวิธานที่ใช้เป็นขอบเขตในการแยกชนิดอย่างชัดเจน และยังต้องมีการทบทวนเพิ่มเติม

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวหน้ายักษ์ทศกัณฐ์

Himalayan Great Leaf-nosed Bat

Hipposideros armiger (Hodgson, 1835)

ขนาด FA: 85-103 มม., E: 25-35 มม., T: 54-69 มม. คลื่นความถี่เสียง 65-70 kHz แผ่นจมูกมีหลิบ 4 หลิบ อยู่ที่บริเวณแก้มทั้งสองข้าง โดยที่หลิบนอกสุดมีขนาดเล็กกว่า แผ่นจมูกหลังแคบและเป็นหยัก เพศผู้มีต่อมบริเวณหน้าผากซึ่งจะใหญ่ขึ้นมากช่วงฤดูผสมพันธุ์ เพศเมียมีต่อมดังกล่าวเช่นกันแต่มีขนาดเล็กหรือไม่มีเลย

พบทั่วประเทศ เกาะนอนในถ้ำ พบได้หลากหลายพื้นที่ ทั้งป่าที่สมบูรณ์และป่าที่ถูกรบกวน

ค้างคาวหน้ายักษ์กุ่มภกรรณ

Pendlebury's Leaf-nosed Bat

Hipposideros pendleburyi (Chasen, 1936)

ขนาด HB: 66-79 มม., FA: 75-81 มม., T: 45-59 มม.
คลื่นความถี่เสียง 85-88 kHz ลักษณะโดยทั่วไปไม่แตกต่างจาก
ค้างคาวหน้ายักษ์ทศกัณฐ์ แต่มีขนาดเล็กกว่าชัดเจน ที่บริเวณแก้ม
มีหลิบ 3 หลิบ มากกว่าที่จะเป็น 4 หลิบ แบบในค้างคาวหน้ายักษ์
ทศกัณฐ์แผ่นจมูกหลังหนากว่าในค้างคาวหน้ายักษ์ทศกัณฐ์เล็ก
น้อย

เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมถิ่นเดียวที่พบเฉพาะทางภาคใต้
ของประเทศไทย (Endemic species) เกษะนอนในถ้ำ หากินใน
ป่าดิบและขอบป่าใกล้กับพื้นที่เกษตรกรรม สวนยางพารา

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวหน้ายักษ์หมอบุญส่ง

Large Asian Leaf-nosed Bat, Boonsong's Roundleaf Bat

Hipposideros lekaguli Thonglongya and Hill, 1974

ขนาด FA: 71-79 มม., E: 26-33 มม., T: 44-54 มม. คลื่นความถี่เสียง 45-49 kHz ลักษณะเด่น คือ แผ่นจมูกหลังมีขนาดใหญ่ บวมหนา และแบ่งเป็น 3 พู แผ่นจมูกหน้าค่อนข้างใหญ่จนเกือบบังปากมิด ด้านข้างแก้มมีหลิบ 3 หลิบ โดยหลิบนอกสุดมีขนาดเล็กที่สุด

พบบริเวณภาคตะวันตก ภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคใต้ เกาะนอนเป็นกลุ่มเล็กๆ ในถ้ำ หากินในป่า และพื้นที่เกษตรกรรม

ค้างคาวหน้ายักษ์หมอนโค้ง

Diadem Leaf-nosed Bat

Hipposideros diadema (E. Geoffroy, 1813)

แผ่นจมูกหลังหนา
โค้งงอ แบ่งเป็น
2 พู

ขนาด HB: 85-92 มม., T: 50-60 มม., FA: 76-87 มม., E: 30-32 มม. ลักษณะเด่นที่สีขน พังผืดปีก ขา หน้งใบหน้า เป็นสีออกเหลือง สีขนด้านท้องและด้านหลังออกสีเทา ด้านหลังมีแถบขนสีขาวเป็นปื้นเห็นชัดเวลาเกาะ

พบได้เกือบทั่วประเทศยกเว้นภาคเหนือตอนบน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มักพบเกาะนอนเป็นกลุ่มใหญ่ในถ้ำ และมีพื้นที่หากินค่อนข้างกว้าง

ค้างคาวหน้ายักษ์สองสี

Greater Bicolored Leaf-nosed Bat

Hipposideros bicolor (Temminck, 1834)

แผ่นจมูกหน้ามนกว้าง

ขนาด HB: 44-46 มม., FA: 45-49 มม., E: 17.5-21 มม., HF: 7-9 มม., T: 29-34 มม. คลื่นความถี่เสียง 131-134 kHz ต่ำกว่าคลื่นความถี่เสียงของค้างคาวหน้ายักษ์สองสีเล็ก~10 kHz แผ่นจมูกหน้าจะค่อนข้างมน และกว้างกว่าค้างคาวหน้ายักษ์สองสีเล็ก internarial septum ขอบขนาน

พบได้เฉพาะภาคใต้ เกาะนอนอยู่ในถ้ำ หรือโพรงหิน อยู่รวมเป็นฝูงตั้งแต่ 20-30 ตัว รวมอยู่กับค้างคาวมงกุฏ และค้างคาวหน้ายักษ์อื่นๆ อาหารได้แก่ แมลงขนาดเล็กที่อยู่ในป่า และบริเวณขอบป่าที่ติดกับสวนผลไม้หรือพื้นที่เกษตรกรรม

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวหน้ายักษ์สองสีเล็ก

Lesser Bicolored Leaf-nosed Bat

Hipposideros atrox Andersen, 1918

แผ่นจมูกหน้าขอบเป็นเหลี่ยม

ขนาด FA: 41-46 มม., E: 15-23 มม., T: 23-34 มม. คลื่นความถี่เสียง 140-144 kHz ลักษณะทั่วไปคล้ายกับค้างคาวหน้ายักษ์สองสีแต่มีขนาดเล็กกว่า แผ่นจมูกหน้าแคบกว่าและขอบเป็นเหลี่ยม และแผ่นกั้นรูจมูกหรือ internarial septum เป็นรูปสามเหลี่ยม โดยส่วนโคนกว้างกว่าเล็กน้อย

พบได้เฉพาะภาคใต้อยู่เป็นฝูงเล็กๆ จนถึงหลายร้อยตัวในถ้ำหรือโพรงหิน มักเกาะรวมอยู่กับค้างคาวมงกุฏและค้างคาวหน้ายักษ์อื่นๆ อาหาร ได้แก่ แมลงขนาดเล็กที่อยู่ในป่า และบริเวณขอบป่าที่ติดกับสวนผลไม้หรือพื้นที่เกษตรกรรม

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวหน้ายักษ์เล็กสีจาง

Ashy Leaf-nosed Bat

Hipposideros cineraceus Blyth, 1853

internarial septum
เป็นเส้นขอบขนาน

ขนาด HB: 33-42 มม., T: 22-30 มม., HF: 6-7 มม., FA: 32-37 มม., E: 13-17 มม., TIB: 13.8-16.7 มม. คลื่นความถี่เสียง ~150 kHz ลักษณะเด่นอยู่ที่สีขนเป็นสีน้ำตาลเทาซีดๆ โดยเฉพาะด้านท้องที่เป็นสีเทาขาว internarial septum เป็นเส้นตรงขอบขนาน

พบได้เกือบทั่วประเทศ ยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง เกาะนอนเป็นกลุ่มขนาดเล็กในถ้ำ หากินได้หลายสภาพป่า

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวหน้ายักษ์เล็กหูใหญ่

Pomona Leaf-nosed Bat, Large-eared Roundleaf Bat

Hipposideros pomona K. Andersen, 1918

internarial septum
ป่องตรงกลางเล็กน้อย

ขนาด FA: 38-43 มม., E: 20-26 มม., T: 29-36 มม. คลื่น
ความถี่เสียง 133 kHz ลักษณะเด่นคือมีใบหูขนาดใหญ่ แผ่นจมูก
หน้าค่อนข้างมน internarial septum ป่องตรงกลางเล็กน้อย

พบได้เกือบทั่วประเทศ ยกเว้นภาคใต้ตอนล่าง เกาะนอน
รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ในถ้ำ ออกหากินแมลงในป่าไผ่ๆ ถ้ำ หรือ
ขอบป่าติดกับพื้นที่เกษตรกรรม

ค้างคาวหน้ายักษ์จมูกปุ่ม

Thailand Leaf-nosed Bat

Hipposideros halophyllus Hill and Yenbutra, 1984

จมูกเป็นรูปหัวใจ

ขนาด HB: 36-52 มม., T: 28-35 มม., FA: 36-39 มม.
คลื่นความถี่เสียง 177-191 kHz ลักษณะเด่น คือ internal
septum เป็นปุ่มกลมรูปร่างคล้ายรูปหัวใจ

พบได้ทั่วประเทศ แต่ประชากรน้อยจึงพบไม่บ่อย เกษะนอน
รวมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ในถ้ำ ออกหากินแมลงในป่าพื้นที่เกษตร
กรรมใกล้ๆ ถ้ำ

ค้างคาวหน้ายักษ์สองหลิบ

Cantor's Leaf-nosed Bat

Hipposideros galeritus Cantor, 1846

หลิบนขนาดใหญ่ที่แก้ม 2 หลิบ

ค - LC

ขนาด HB: 45-59.5 มม., FA: 45-50 มม., E: 14.5-17 มม., HF: 4.9-8 มม. คลื่นความถี่เสียง 82-85 kHz แผ่นจมูกหน้าใหญ่ และค่อนข้างกลม ลักษณะเด่น คือ มีหลิบนขนาดใหญ่ที่แก้ม 2 หลิบ ใบหูมีขนาดเล็ก

พบบริเวณภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ เกาะนอนกลุ่มเล็กๆ ภายในถ้ำพื้นที่หากินค่อนข้างหลากหลาย ทั้งในป่าและพื้นที่เกษตรกรรม

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวหน้ายักษ์เล็กฮาลาบาลา

Dyak Leaf-nosed Bat

Hipposideros dyacorum Thomas, 1902

internarial septum รูปร่างคล้ายหัว
ลูกศรประกบกัน (นาฬิกาทราย)

ขนาด FA: 38-43 มม., E: 15-18 มม., T : 19 -21 มม. น้ำหนัก 5-8 กรัม คลื่นความถี่เสียง 167-170 kHz ขนคลุมลำตัวยาว สีน้ำตาลดำ หูค่อนข้างสั้นปลายแหลม แผ่นจมูกสีเข้ม ลักษณะเด่นคือ internarial septum รูปร่างคล้ายหัวลูกศรประกบกัน (นาฬิกาทราย)

พบในป่าดิบชื้นที่ราบต่ำ อาศัยตามถ้ำ ใต้รากไม้ โพรงหิน มีกระจายในประเทศไทยและมาเลเซีย ในประเทศไทยพบเฉพาะที่ จ.นราธิวาส และจ.ยะลา

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวในถ้ำของเมืองไทย

Family *Vespertilionidae*

วงศ์ ค้างคาวลูกหนู

ค้างคาวในวงศ์นี้มีขนาดเล็กมากจนถึงขนาดใหญ่ ไม่มีแผ่นจมูกแบบค้างคาวมงกุฎ หรือ ค้างคาวหน้ายักษ์ ตามีขนาดเล็กมาก หางยาว และมีพังผืดขาดคลุม ลักษณะของใบหู และติ่งหู (tragus) มีความสำคัญมากในการจำแนกสกุลและชนิดของค้างคาวในวงศ์นี้ ตำแหน่งที่พังผืดปีกเชื่อมกับขาหลังนั้นก็เป็นอีกลักษณะสำคัญในการจำแนกชนิดค้างคาวในหลายสกุลของวงศ์นี้ ค้างคาวในวงศ์นี้จัดว่าเป็นวงศ์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย จำนวน 17 สกุล และพบค้างคาวในวงศ์นี้อาศัยในถ้ำจำนวน 4 สกุล

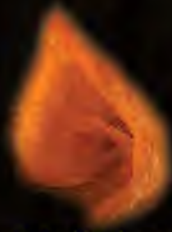
สกุล *Myotis*

สกุล *Hypsugo*

สกุล *Ia*

สกุล *Kerivoula*

สกุล *Murina*

ลักษณะของใบหู และติ่งหูของวงศ์ค้างคาวลูกหนู เป็นลักษณะเด่นที่ใช้ในการจัดกลุ่มและจำแนกสกุล

สกุลค้างคาวหูหนู Genus *Myotis*

ค้างคาวหูหนูตีนเล็กเขี้ยวยาว
Myotis muricola

ค้างคาวหูหนูตีนเล็กเขี้ยว
สั้น *Myotis siligorensis*

ค้างคาวหูหนูตีนโตใหญ่
Myotis hasseltii

ค้างคาวหูหนูตีนโตเล็ก
Myotis horsfieldii

ค้างคาวหูหนูยักษ์
Myotis chinensis

สกุลค้างคาวลูกหนู
Genus *Pipistrellus*

สกุลค้างคาวลูกหนูถ้ำ
Genus *Hypsugo*

สกุลค้างคาวอูอา
Genus *Ia*

ค้างคาวลูกหนูบ้าน
Pipistrellus javanicus

ค้างคาวลูกหนูถ้ำ
Hypsugo pulveratus

ค้างคาวอูอาอีโอ
Ia io

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวหูหนูตีนเล็กเขี้ยวสั้น

Himalayan Whiskered Myotis

Myotis siligorensis (Horsfield, 1855)

พังผืดปีกเชื่อมถึงโคน
กระดูกนิ้วด้านนอกสุด

ขนาด HB: 40-41 มม., FA: 28-35 มม., E: 8-9 มม., HF: 7-8 มม., T: 34-38 มม. ความยาวของตีนสั้นกว่าครึ่งหนึ่งของความยาวของหน้าแข้ง มีขนาดเล็กกว่าค้างคาวหูหนูตีนเล็กเขี้ยวยาว พังผืดปีกเชื่อมกับตีนบริเวณโคนนิ้วตีน และฟันเขี้ยวบนสั้นกว่าฟันหน้ากรามซี่อื่นๆ

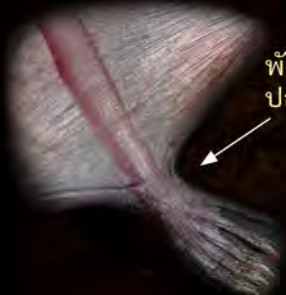
พบได้เกือบทั่วประเทศ ยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง เกาะนอนในลำที่มีความชันสูง หรือในป่าไผ่แหล่งน้ำหรือลำห้วยเล็กๆ อาหารได้แก่ แมลงขนาดเล็ก เช่น ด้วง ยุง เพลี้ยจักจั่น มวน เป็นต้น

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวหูหนูตีนเล็กเขี้ยวยาว

Nepalese Whiskered Myotis

Myotis muricola (Gray, 1846)

พังผืดปีกเชื่อมกับตอน
ปลายของกระดูกฝ่าตีน

ขนาด FA: 33-37 มม., E: 12.5-14.5 มม., T: 35-41 มม., HF: 6-7 มม. ความยาวของตีนสั้นกว่าครึ่งหนึ่งของความยาวของหน้าแข้ง ลักษณะทั่วไปไม่แตกต่างจากค้างคาวหูหนูตีนเล็กเขี้ยวสั้น แต่มีขนาดใหญ่กว่า พังผืดปีกเชื่อมกับตีนบริเวณโคนนิ้วตีน และฟันเขี้ยวบนยาวกว่าฟันหน้ากรามซี่อื่นๆ

พบได้ทั่วประเทศ หากินในพื้นที่เปิดโล่ง บนลำห้วย แม่น้ำ หรือใกล้กับป่า บางครั้งพบเกาะนอนในใบอ่อนของต้นกล้วย

ค้างคาวหูหนูตีนโตใหญ่

Lesser Large-footed Myotis

Myotis hasseltii (Temminck, 1840)

พังผืดปีกเชื่อมกับข้อตีน

ขนาด: FA: 38-43 มม., HF: 10-11 มม. ตีนหลังค่อนข้างใหญ่และยาวมากกว่าครึ่งหนึ่งของความยาวแข้ง พังผืดปีกเชื่อมที่ข้อตีน

พบได้เกือบทั่วประเทศ ยกเว้น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกาะนอนอยู่ในถ้ำ หรือใต้อาคาร สิ่งก่อสร้างที่มีด หากินในพื้นที่เปิดโล่ง หรือแมลงผิวน้ำ เช่น ตามขอบป่า ตามลำห้วย แม่น้ำ ตามชายฝั่ง ป่าชายเลน

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวหูหนูตีนโตเล็ก : Horsfield's Myotis *Myotis horsfieldii* (Temminck, 1840)

ขนาด FA: 35-38 มม., E: 13.5-17 มม., T: 35-38 มม., HF: 10-11 มม. ขนาดตัวเล็กกว่าค้างคาวหูหนูตีนโตใหญ่เล็กน้อย ตีนค่อนข้างใหญ่และยาวเกินครึ่งหนึ่งของความยาวแข้ง พังผืดปีกเชื่อมกับตีนบริเวณด้านข้างของฝ่าตีน

พบได้ทั่วประเทศ เกาะนอนในถ้ำ หรือตามโพรงไม้ หรือใต้อาคารสิ่งก่อสร้างที่อยู่ไม่ไกลจากลำห้วย หรือแม่น้ำ มักหากินแมลงตามขอบป่า หรือที่อยู่บนผิวน้ำ หรือตามหลอดไฟ

ค้างคาวหูหนูยักษ์ : Chinese Myotis, Large Myotis

Myotis chinensis (tomes, 1857)

ขนาด: FA: 65-69 มม., E: 20-23 มม., T: 53-58 มม., HF: 16-18 มม. เป็นค้างคาวที่ขนาดตัวใหญ่ที่สุดในสกุลค้างคาวหูหนู ลำตัวด้านบนสีน้ำตาลเข้ม ด้านล่างสีเทา หูยาวและค่อนข้างแคบ เมื่อพับมาข้างหน้าแล้วยาวเลยจมูก ดึงหูยาวขึ้นมาข้างหน้า

พบเฉพาะภาคเหนือตอนบน เกาะนอนเดี่ยวๆ ในถ้ำหินปูน ใกล้กับแม่น้ำ ที่ความสูงระหว่าง 50-1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล ปานกลาง

ค้างคาวอีอาอีโอ : Great Evening Bat

la io Thomas, 1902

ขนาด FA: 70-80 มม., E: 22-29 มม., T: 61-83 มม. เป็นค้างคาวที่ขนาดใหญ่ที่สุดในวงศ์นี้ ขนคลุมลำตัวสีน้ำตาลเข้ม ขนด้านท้องสีน้ำตาลเทา หรืออมขาว ขนบริเวณหัวสีเข้มกว่าลำตัว ใบหน้าบริเวณแก้มบวมเล็กน้อย ใบหูค่อนข้างเล็ก และเป็นรูปสามเหลี่ยม ปลายหูหุ้ม หูสั้นและหุ้ม

พบในภาคเหนือตอนบน และภาคตะวันตก ส่วนภาคใต้พบที่ จ.สุราษฎร์ธานี และจ.พังงา เกาะนอนอยู่ในถ้ำเป็นกลุ่มใหญ่พบหากินในป่าหลายประเภท อาหารมีทั้งนก และแมลงขนาดใหญ่

ค้างคาวลูกหนูบ้าน : Javan Pipistrelle

Pipistrellus javanicus (Gray, 1838)

ขนาด: FA: 30-36 มม., E: 10.5-11.5 มม., T: 34-40 มม.
สีขนค่อนข้างแปรผันตั้งแต่สีน้ำตาลแดง ถึงสีน้ำตาลเข้มไปห
พังผืดปีกและพังผืดขาสีเดียวกัน ดั้งหูหุ้มและสั้น

พบได้ทั่วประเทศ เกาะนอนเป็นกลุ่มเล็กๆ ในหลืบเล็กๆ
ของถ้ำ หากินตามทีโล่ง เหนือแหล่งน้ำ หรือตามเรือนยอด พบใน
หลากหลายพื้นที่ ตั้งแต่ในป่าจนถึงแหล่งชุมชน

ค้างคาวลูกหนูดำ : Chinese Pipistrelle

Hypsugo pulveratus (Peters, 1871)

ขนาด HB: 44-47 มม., FA: 32-37 มม., E: 12-14 มม., HF: 7-8 มม., T: 37-38 มม. สีขนด้านหลังสีน้ำตาลดำ มีขนที่ตรงปลาย สีจางกว่ากระจายทั่วไป ด้านล่างลำตัวสีจางกว่าด้านบน พังผืดปีก และพังผืดขาไม่มีขน ใบหูค่อนข้างใหญ่ ตั้งหูสั้นกว้างและปลายมน

พบเฉพาะภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และภาคใต้ เกาะนอนในอ่าวที่มีความชื้นสูง มักชอบเกาะในหลืบ หรือช่องของหินย้อย หากินในพื้นที่ค่อนข้างโล่ง เช่น ชายป่า ลำห้วย คลอง รอบเรือนยอดต้นไม้

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

Family Miniopteridae

วงศ์ ค้างคาวปีกพับ

ค้างคาวปีกพับเคยถูกจัดอยู่ในวงศ์ค้างคาวลูกหนู (Vespertilionidae) แต่ถูกแยกออกมาเนื่องจากความแตกต่างทั้งทาง phylogenetics และลักษณะของกะโหลกและฟัน รวมทั้งรูปร่างของใบหู ตีงหู และปีกซึ่งยาวมาก เวลาหุบปีก นิ้วที่ 3 ที่ยาวกว่านิ้วอื่นๆ มากจะพับเข้าหาลำตัว ประเทศไทยพบ 1 สกุล คือ สกุลค้างคาวปีกพับ (Genus *Miniopterus*)

พบค้างคาวในวงศ์นี้อาศัยอยู่ในถ้ำจำนวน 4 ชนิด ได้แก่ ค้างคาวปีกพับดำใหญ่ ค้างคาวปีกพับใหญ่ ค้างคาวปีกพับกลาง และค้างคาวปีกพับเล็ก

กระดูกข้อปลายของนิ้วที่ 3 พับเข้าหาลำตัว

สกุลค้างคาวปีกพับ Genus *Miniopterus*

ค้างคาวปีกพับดำใหญ่
Miniopterus magnater

ค้างคาวปีกพับใหญ่
Miniopterus fuliginosus

ค้างคาวปีกพับกลาง
Miniopterus medius

ค้างคาวปีกพับเล็ก
Miniopterus pusillus

ค้างคาวปีกพับด้าใหญ่

Western Bent-winged Bat

Miniopterus magnater Sanborn, 1931

ขนาด FA: 47-53 มม. ขนาด FA เฉลี่ย 50 มม. ขนาดโดยทั่วไปใหญ่กว่าค้างคาวปีกพับชนิดอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด

พบได้ทั่วประเทศ เกาะนอนในถ้ำ ซอกหลืบตามเพิงหิน หรือตามโพรงไม้ พบได้ในป่าที่ค่อนข้างหลากหลายทั้งป่าดิบแล้ง และป่าเบญจพรรณ หากินบนเรือนยอดของต้นไม้ และสามารถบินหากินเหนือผิวน้ำได้ดี

ค้างคาวปีกพับใหญ่ : Eastern Bent-winged Bat

Miniopterus fuliginosus (Hodgeson, 1835)

ขนาด HB: 47-65 มม., FA: 42-46 มม., E: 8-12 มม., HF: 7-12 มม., T: 44-61 มม. ลักษณะทั่วไปคล้ายค้างคาวปีกพับดำ ใหญ่มาก แต่ขนาดเล็กกว่า โดยขนาด FA เฉลี่ย 43-44 มม. เป็น ชนิดที่พบได้ง่ายที่สุดในกลุ่มค้างคาวปีกพับ และมักพบเกาะเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ในถ้ำ

พบได้ทั่วประเทศ เกาะนอนเป็นกลุ่มใหญ่ตามเพดานหรือผนังถ้ำ หากินในพื้นที่เปิดโล่ง

ค้างคาวปีกพับกลาง

Intermediate Bent-winged Bat

Miniopterus medius Thomas and Wroughthton, 1909

ขนาด HB: 50-56 มม., FA: 38-44 มม., E: 11-12 มม., HF: 8-10 มม., T: 45-49 มม. ลักษณะโดยทั่วไปไม่แตกต่างจาก ค้างคาวปีกพับใหญ่ แต่มีขนาดเล็กกว่าเล็กน้อย โดยขนาด FA เฉลี่ย 40 มม.

พบเฉพาะภาคใต้ เกาะนอนในถ้ำ บางครั้งเกาะปะปนอยู่กับค้างคาวปีกพับใหญ่ หากินแมลงบนผิวน้ำตามลำธารในป่า

ค้างคาวปีกพับเล็ก : Small Bent-winged Bat

Miniopterus pusillus Dobson, 1876

ขนาด HB: 46-50 มม., FA: 40-43 มม., E: 9-10 มม., HF: 8-9 มม., T: 40-44 มม. ลักษณะทั่วไปคล้ายกับค้างคาวปีกพับกลาง แต่มีขนาดเล็กกว่าโดยเฉพาะขนาด HB ที่เล็กกว่าค้างคาวปีกพับกลาง หน้าค่อนข้างเรียว ใบหูค่อนข้างสั้น และสีขนค่อนข้างแปรผัน บางครั้งสีน้ำตาลซีดๆ

พบได้ทั่วประเทศ เกาะนอนในถ้ำ หรือตามโพรงไม้ พบได้ในป่าที่ค่อนข้างหลากหลายทั้งป่าดิบแล้ง และป่าเบญจพรรณ หากินตามเรือนยอดของต้นไม้ สามารถบินหากินบนพื้นน้ำได้ดี

Family *Molossidae*

วงศ์ ค้างคาวปากย่น

ค้างคาวในวงศ์นี้มีตั้งแต่ขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่หางยาวและเป็นอิสระจากพังผืดขา ซึ่งค่อนข้างแคบหรือพังผืดขาดคลุมหางเฉพาะบริเวณโคนหางเท่านั้น โคนหางอวบ ใบบุ้นค่อนข้างหนา มีขนาดและรูปร่างแตกต่างกัน ในบางชนิดหูเชื่อมต่อกันบริเวณเหนือหน้าผาก ริมฝีปากบนมักจะย่นเป็นริ้ว ปีกยาวและแคบ ในประเทศไทยพบ 4 สกุล ได้แก่ สกุลค้างคาวปากย่นหูหนา (Genus *Tadarida*) สกุลค้างคาวปากย่น (Genus *Chaerephon*) สกุลค้างคาวปากย่นมลายู (Genus *Mops*) และสกุลค้างคาวขุนช้าง (Genus *Cheiromeles*)

พบค้างคาวในวงศ์นี้อาศัยอยู่ในถ้ำจำนวน 5 ชนิด ได้แก่ ค้างคาวปากย่น ค้างคาวปากย่นภูหลวง ค้างคาวปากย่นฮาลา-บาลา ค้างคาวปากย่นมลายู และค้างคาวขุนช้าง

สกุลค้างคาวปากย่น : Genus *Chaerephon*

ค้างคาวปากย่นฮาลา-บาลา
Chaerephon johorensis

ค้างคาวปากย่น
Chaerephon plicatus

สกุลค้างคาวปากย่นหูหนา Genus *Tadarida*

สกุลค้างคาวปากย่นมลายู Genus *Mops*

ค้างคาวปากย่นภูหลวง
Tadarida latouchei

ค้างคาวปากย่นมลายู
Mops mops

สกุลค้างคาวขุนช้าง Genus *Cheiromeles*

ค้างคาวขุนช้าง
Cheiromeles torquatus

ค้างคาวปากย่นฮาลา-บาลา

Johore Wrinkle-lipped Bat

Chaerephon johorensis (Dobson, 1873)

ใบหูทั้งสองข้างเชื่อมกันบริเวณ
หน้าผากโดยเป็นสันนูนขึ้นมา

ขนาด: FA: 44-49 มม., T: 36-43 มม. ขนสีน้ำตาลเข้ม ด้าน
ท้องสีน้ำตาลเทา ตัวผู้สีขนบริเวณต้นคอ และหัวไหล่จะสีน้ำตาล
แดงและเข้มขึ้นในช่วงฤดูผสมพันธุ์ ใบหูทั้งสองข้างเชื่อมต่อกัน
บริเวณหน้าผากโดยเป็นสันก้นเนื้อนูนขึ้นมา ริมฝีปากบนยื่นเป็น
ร่องลึก

พบเฉพาะจ.นราธิวาส อาศัยในถ้ำ หากินแมลงบริเวณเหนือ
ชั้นเรือนยอดของป่า หรือที่โล่งเหนือลำห้วย

ค้างคาวปากย่น : Asian Wrinkle-lipped Bat
Chaerephon plicatus (Buchanan, 1800)

ขนาด FA: 40-50 มม. ใบหูทั้งสองข้างเชื่อมติดกันบริเวณหน้าผากเป็นร่องแคบๆ และแบน ปลายใบหูมน ริมฝีปากบนย่นเป็นร่องลึกอย่างเห็นได้ชัด ขนด้านหลังสีน้ำตาล ด้านท้องสีเทา มีฟันหน้ากรามบน (upper premolar) 2 ซี่

พบได้ทั่วประเทศ แต่ค่อนข้างหายากในภาคใต้ ชอบอยู่รวมกันเป็นฝูงใหญ่ตั้งแต่หลายพันตัว จนถึงหลายล้านตัว บินสูงและหากินไกลจากถ้ำ อาหารส่วนใหญ่ ได้แก่ ตัวงู เพลี้ย ฟีเสื้อกลางคืน จักจั่น เพศเมียตั้งท้องสองครั้งต่อปี คือเดือนมีนาคม และตุลาคม ออกลูกครั้งละ 1 ตัว

ค้างคาวปากย่นหูหลวง

La Touche's Free-tailed Bat

Tadarida latouchei Thomas, 1920

ขนาด FA: 53-55 มม., T: 47-49 มม., E: 26-27 มม. ใบหูขนาดใหญ่ รั้วใบหูซับซ้อน หางยาวพ้นจากพังผืดขามาก ขนสั้น ด้านบนลำตัวสีน้ำตาลเข้ม หรือสีน้ำตาลเทา ด้านท้องสีน้ำตาลอ่อน หรือสีเทา ปีกยาวเรียว

มีรายงานเดียวในประเทศไทยพบเฉพาะจ.เลย เกาะนอนตามถ้ำ พบหากินบริเวณป่าดิบเขา

ค้างคาวปากย่นมลายู : Malayan Free-tailed Bat

Mops mops (de Blainville, 1840)

ใบหูทั้งสองข้างเชื่อมกันด้วยแผ่นหนังบางๆบริเวณหน้าผาก

ขนาด: FA: 41-46 มม., E: 19.1-20.7 มม., T: 37-37.8 มม., HF: 11.5-12.3 มม. ใบหูทั้งสองข้างเชื่อมกันบนหน้าผากกัน โดยมีผิวหนังบางๆ เป็นตัวเชื่อม ขนค่อนข้างหนาสีน้ำตาลเข้มหรือน้ำตาลแดง โดยเฉพาะรอบคอ แทบไม่มีขนคลุมบนหัว คล้ายค้างคาวปากย่นแต่สีเข้มกว่า และมีหน้ากรามบนแค่ซี่เดียว

พบเฉพาะจ.นราธิวาส อาศัยในถ้ำและโพรงไม้ บางครั้งพบร่วมกับค้างคาวขนช้าง หากินแมลงบริเวณเหนือชั้นเรือนยอดของป่า เหนือลำห้วย เพศเมียตั้งท้องเดือนมกราคม และออกลูกครั้งละ 1 ตัว

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

ค้างคาวขนช้าง : Greater Naked Bat

Cheiromeles torquatus Hors-

ขนาด HB : 13-150 มม., FA : 80-90 มม., E: 30-32 มม., HF: 24-27 มม., T : 60-70 มม. เป็นค้างคาวขนาดใหญ่มาก และนับว่าเป็นค้างคาวกินแมลงที่หนักที่สุด ทั้งหัวและลำตัวแทบไม่มีขน มีขนบางจุดแต่สั้นมาก เช่น ที่ตีนและกระຈุกขที่ต่อมกลิ่นบริเวณคอใบหู และริมฝีปากเรียบไม่ย่นแบบค้างคาวปากย่นหนังหนามาก สีเทาเข้มหรือเกือบดำ ตีนใหญ่และแข็งแรงมาก มีกลิ่นตัวแรงมาก

พบได้ในป่าดิบของภาคใต้ตอนล่างเท่านั้น (นราธิวาส ยะลา สตูล) ส่วนที่อื่นมีรายงานครั้งเดียวที่จ.ราชบุรี อาศัยเป็นกลุ่มใหญ่ในถ้ำ ตามหลืบหินบนภูเขา โพรงไม้ใหญ่ บางถ้ำพบเป็นกลุ่มใหญ่นับพันตัว บินไปหากินแมลงตามที่โล่ง เช่น เหนือลำห้วย หรือเหนือเรือนยอดไม้ มีรายงานว่าพบเพศเมียตั้งท้องเดือนมิถุนายน สิงหาคม กันยายน และธันวาคม ออกลูกครั้งละ 1 ตัว

ค้างคาวขุนช้าง: *Cheiromeles torquatus*

ค้างคาวในถ้ำ ของเมืองไทย

บรรณานุกรม :

- กัลยานี บุญเกิด และ ไสว วังหงษา. 2544. การจัดการถ้ำค้างคาว. ผลงานวิจัยและ
รายงานความก้าวหน้างานวิจัยประจำปี 2544. กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนัก
อนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. หน้า 33-45.
- กัลยานี บุญเกิด และ ไสว วังหงษา. 2546. ความหลากหลายชนิดของค้างคาวใน
ประเทศไทย. ผลงานวิจัยและรายงานความก้าวหน้างานวิจัยประจำปี
2546. กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ
สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. หน้า 183-195.
- กัลยานี บุญเกิด และ ไสว วังหงษา. 2543. นิสัยการกินอาหารของค้างคาวกิน
แมลงบางชนิด. ผลงานวิจัยและรายงานความก้าวหน้างานวิจัยประจำปี
2543. กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ
สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. หน้า 1-22.
- กัลยานี บุญเกิด และ ไสว วังหงษา. 2543. นิสัยการกินอาหารของค้างคาวคุณกิตติ.
รายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย, ผลงานวิจัยและรายงาน
ความก้าวหน้างานวิจัยประจำปี 2543. กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนัก
อนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. หน้า 311-312.
- กัลยานี บุญเกิด, นราศักดิ์ บุญใหญ่, กิตติวรา ศิริภัทรนุกูล และคณะ. 2552. นิสัย
การกินอาหารค้างคาวปากย่น (*Tadarida plicata*) ที่ถ้ำพระราม เขตรักษา
พันธุ์สัตว์ป่าถ้ำเจ้าราม จังหวัดสุโขทัย. ผลงานวิจัยและรายงานความ
ก้าวหน้างานวิจัยประจำปี 2552. กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. หน้า 137-147.
- ประทีป ดัวงแค. 2549. ค้างคาวเมืองไทย. เอกสารประกอบการสอนนิเวศวิทยาสัตว์ป่า
เลี้ยงลูกด้วยนม, ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้, คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ประทีป ดัวงแค. 2550. ค้างคาวเมืองไทย : สำหรับการจำแนกชนิดในภาคสนาม.
ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้, คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
กรุงเทพฯ.

- พิพัฒน์ สร้อยสุข. 2554. บัญชีรายชื่อค้างคาวในประเทศไทย. วารสารสัตว์ป่าเมืองไทย ปีที่ 18 ฉบับที่ 1. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กรุงเทพฯ.
- ไสว วังหงษา, กัลยาณี บุญเกิด, พงษ์ศักดิ์ โคตรชมภู. 2552. ประชากรค้างคาวปากย่น (*Tadarida plicata*) ที่ถ้ำพระราม เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าถ้ำเจ้าราม จังหวัดสุโขทัย. ผลงานวิจัยและรายงานความก้าวหน้างานวิจัยประจำปี 2552. กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. หน้า 108-124.
- อมร ประจักษ์จิตร และ ศิริพร ทองอารีย์. 2546. ชนิดของค้างคาวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฮาลา-บาลา. ผลงานวิจัยและรายงานความก้าวหน้างานวิจัยประจำปี 2546. กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. หน้า 139-148.
- เอเดรียน ฮิลล์แมน. 2541. การศึกษาวิจัยค้างคาวปากย่น (*Tadarida plicata*) ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาช่องพราน จังหวัดราชบุรี. วารสารวิชาการป่าไม้ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1. ส่วนวิจัยสัตว์ป่า สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้.
- ส่วนนั้นหนาและการและสื่อความหมาย. 2554. คู่มืออุทยานแห่งชาติ ลำดับที่ 14 : การจัดการถ้ำเพื่อการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ. สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- Carson, M. K. 2010. The bat scientists. Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company, New York.
- Francis, C. M. 2008. A field guide to the mammals of Thailand and South-East Asia. Asia Book Co., Ltd., Bangkok, Thailand.
- Kunz, T. H. and P. A. Racey. 1998. Bat biology and conservation. Smithsonian Institution Press. Washington and London.
- Lekagul, B. and J. A. McNeely. 1997. Mammals of Thailand. Association for the Conservation of Wildlife, Bangkok.
- Nabhitabhata, J. and T. Chan-ard. 2005. Thailand Red Data: Mammals, Reptiles and Amphibians. Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (ONEP), Thailand.
- Hill, J. E. and, J. D. Smith, 1984. Bat: a Natural History. The British Museum (Natural History), London.

- Soisook, P. S. Karapan, C. Satasook, V. D. Thong, F. A. A. Khan, I. Maryanto, G. Csorba, N. Furey, B. Aul and P. J. J. Bates. 2013. A review of the *Murina cyclotis* complex (Chiroptera: Vespertilionidae) with descriptions of a new species and subspecies. *Acta Chiropterologica*, 15: 271-292.
- Soisook, P. A. Prajakjitr, S. Karapan, C. M. Francis and P. J. J. Bates. 2015. A new Genus and species of false vampire (Chiroptera: Megadermatidae) from peninsular Thailand. *Zootaxa*, 3931: 528-550.
- Soisook, P. M. J. Struebig, S. Noerfahmy, H. Bernard, I. Maryanto, Shiang-Fan Chen, S. J. Rossiter, Hao-Chih Kuo, K. Deshpande, P. J. J. Bates, D. Sykes and R. P. Miguez. 2015. Description of a new species of the *Rhinolophus trifolius* - group (Chiroptera: Rhinolophidae) from Southeast Asia. *Acta Chiropterologica*, 17(1): 21-36.
- Soisook, P. S. Karapan, M. Srikrachang, A. Dejtaradol, K. Nualcharoen, S. Bumrungsri, O. S. S. Lin, A. M. Moe, P. J. J. Bates, M. Harutyunyan, Bus, M. M. and Bogolanowicz, W. 2016. Hill forest dweller: a new cryptic species of *Rhinolophus* in the “*pusillus* group” (Chiroptera: Rhinolophidae) from Thailand and Lao PDR. *Acta Chiropterologica*, 18(1): 117-139

ตารางที่ 1 รายชื่อค้างคาวของเมืองไทย

ที่	ชื่อชนิด		ที่อยู่	สถานภาพ		
	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์		I	II	III
1	ค้างคาวแมงโกป่าฝน	<i>Pteropus vampyrus</i> (Linnaeus, 1758)	2	ค	NT	VU
2	ค้างคาวแมงโกนครสวรรค์	<i>Pteropus intermedius</i> K. Andersen, 1908	2	ค	DD	DD
3	ค้างคาวแมงโกภาคกลาง	<i>Pteropus lylei</i> K. Andersen, 1908	2	ค	VU	NT
4	ค้างคาวแมงโกเกาะ	<i>Pteropus hypomelanus</i> Temminck, 1853	2	ค	LC	NT
5	ค้างคาวขอบหูดำใต้	<i>Megaerops ecaudatus</i> (Temminck, 1837)	2	-	LC	-
6	ค้างคาวขอบหูดำเหนือ	<i>Megaerops niphanae</i> Yenbutra and Felten, 1983	2	-	LC	-
7	ค้างคาวแคระป่ามาเลย์	<i>Aethalops alecto</i> (Thomas, 1923)	2	-	LC	-
8	ค้างคาวพินหน้าคู่สีเข้ม	<i>Penthetor lucasii</i> (Dobson, 1880)	2	-	-	-
9	ค้างคาวปีกจุด	<i>Balonycteris maculata</i> (Thomas, 1893)	2	ค	LC	-
10	ค้างคาวหัวดำ	<i>Chironax melanocephalus</i> (Temminck, 1825)	2	ค	LC	-
11	ค้างคาวดอย	<i>Sphaerias blanfordi</i> (Thomas, 1891)	2	ค	LC	VU
12	ค้างคาวขอบหูขาวเล็กป่า	<i>Cynopterus cf. brachyotis</i> (Muller, 1838)	2	-	LC	-
13	ค้างคาวขอบหูขาวเล็กขุนตา	<i>Cynopterus cf. brachyotis</i> (Muller, 1838)	4	-	LC	-
14	ค้างคาวขอบหูขาวกลาง	<i>Cynopterus sphinx</i> (Vahl, 1797)	4	-	LC	-
15	ค้างคาวขอบหูขาวใหญ่	<i>Cynopterus</i>				

ที่	ชื่อชนิด		ที่อยู่	สถานภาพ		
	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์		I	II	III
26	ค้างคาวปีกถุงปลอม	<i>Saccolaimus saccolaimus</i> (Temminck, 1838)	1	ค	LC	VU
27	ค้างคาวหางหนู	<i>Rhinopoma microphyllum</i> (Brunnich, 1782)	1	ค	LC	VU
28	ค้างคาวคุณกิตติ	<i>Craseonycteris thonglongyai</i> Hill, 1974	1	ค	VU	CR
29	ค้างคาวหนำร้อง	<i>Nycteris tragata</i> (K. Andersen, 1912)	2	ค	NT	VU
30	ค้างคาวแวมไพร์แปลงใหญ่	<i>Megaderma lyra</i> E. Geoffroy, 1810	1,2	ค	LC	-
31	ค้างคาวแวมไพร์แปลงเล็ก	<i>Megaderma spasma</i> (Linnaeus, 1758)	4	ค	LC	-
32	ค้างคาวแวมไพร์แปลงทองอารีย์	<i>Eudiscoderma thongareeae</i> Soisook et al., 2015	2	-	-	-
33	ค้างคาวมงกุฎโตสยาม	<i>Rhinolophus siamensis</i> Gyldenstolpe, 1917	1	-	LC	DD
34	ค้างคาวมงกุฎโตเล็ก	<i>Rhinolophus macrotis</i> Blyth, 1844	1	ค	LC	-
35	ค้างคาวมงกุฎโตมาร์แชล	<i>Rhinolophus marshalli</i> Thonglongya, 1973	1	ค	LC	EN
36	ค้างคาวมงกุฎโตใหญ่	<i>Rhinolophus paradoxolophus</i> (Bourret, 1951)	1,2	ค	LC	VU
37	ค้างคาวมงกุฎยอดสั้นใหญ่	<i>Rhinolophus acuminatus</i> Peters, 1871	4	ค	LC	-
38	ค้างคาวมงกุฎยอดสั้นเล็ก	<i>Rhinolophus thomasi</i> K. Andersen, 1905	1,3	ค	LC	-
39	ค้างคาวมงกุฎมุกแหลมเหนือ	<i>Rhinolophus lepidus</i> Blyth, 1844	4	ค	LC	-
40	ค้างคาวมงกุฎมุกแหลมใต้	<i>Rhinolophus refulgens</i> K. Andersen, 1905				

ที่	ชื่อชนิด		ที่อยู่	สถานภาพ		
	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์		I	II	III
53	ค้างคาวมงกุฎมุกขาวเล็ก	<i>Rhinolophus pearsonii</i> Horsfield, 1851	1	ค	LC	-
54	ค้างคาวมงกุฎมุกขาวใหญ่	<i>Rhinolophus yunanensis</i> Dobson, 1872	1	ค	LC	-
55	ค้างคาวมงกุฎมุกขาวสยาม	<i>Rhinolophus thailandensis</i> Wu et al., 2009	1	-	-	-
56	ค้างคาวสามศร	<i>Aselliscus stoliczkanus</i> (Dobson, 1871)	1	ค	LC	-
57	ค้างคาวโอ้นหางใหญ่	<i>Coelops frithii</i> Blyth, 1848	1,2	ค	LC	-
58	ค้างคาวโอ้นหางเล็ก	<i>Coelops robinsoni</i> Bonhote, 1908	2	-	VU	DD
59	ค้างคาวหน้ายักษ์กระบังหน้า	<i>Hipposideros lylei</i> Thomas, 1913	1	ค	LC	-
60	ค้างคาวหน้ายักษ์ทศกัณฐ์	<i>Hipposideros armiger</i> (Hodgson, 1835)	1	ค	LC	-
61	ค้างคาวหน้ายักษ์กุ่มภกรรณ	<i>Hipposideros pendleburyi</i> (Chasen, 1936)	1	ค	-	-
62	ค้างคาวหน้ายักษ์สามหีบ	<i>Hipposideros larvatus</i> (Horsfield, 1823)	1,3	ค	LC	-
63	ค้างคาวหน้ายักษ์สามหีบใหญ่	<i>Hipposideros grandis</i> G. M. Allen, 1936	1	-	DD	-
64	ค้างคาวหน้ายักษ์หมอบูญสัง	<i>Hipposideros lekaguli</i> Thonglongya and Hill, 1974	1	ค	NT	VU
65	ค้างคาวหน้ายักษ์หมอนโค้ง	<i>Hipposideros diadema</i> (E. Geoffroy, 1813)	1	ค	LC	-
66	ค้างคาวหน้ายักษ์ริดลีย์	<i>Hipposideros ridleyi</i> Robinson and Kloss, 1911	2	-	VU	-
67						

ที่	ชื่อชนิด		ที่อยู่	สถานภาพ		
	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์		I	II	III
80	ค้างคาวหูหนูดินเล็กป่าไผ่	<i>Myotis ridleyi</i> Thomas, 1898	2	-	NT	-
81	ค้างคาวหูหนูดินเล็กเขี้ยวสั้น	<i>Myotis siligorensis</i> (Horsfield, 1855)	1,2	ค	LC	-
82	ค้างคาวหูหนูดินโตใหญ่	<i>Myotis hasseltii</i> (Temminck, 1840)	4	ค	LC	-
83	ค้างคาวหูหนูดินโตเล็ก	<i>Myotis horsfieldii</i> (Temminck, 1840)	4	ค	LC	-
84	ค้างคาวหูหนูฮอร์แมน	<i>Myotis hermani</i> Thomas, 1923	2	-	DD	-
85	ค้างคาวหูหนูยักษ์	<i>Myotis chinensis</i> (Tomes, 1857)	1	ค	LC	VU
86	ค้างคาวหูหนูคอย่างขาว	<i>Myotis altarium</i> Thomas, 1911	2	ค	LC	VU
87	ค้างคาวลูกหนูบ้าน	<i>Pipistrellus javanicus</i> (Gray, 1838)	4	ค	LC	-
88	ค้างคาวลูกหนูอินเดีย	<i>Pipistrellus coromandra</i> (Gray, 1838)	2	ค	LC	-
89	ค้างคาวลูกหนูอินโดจีน	<i>Pipistrellus paterculus</i> Thomas, 1915	2	-	LC	-
90	ค้างคาวลูกหนูจิ๋ว	<i>Pipistrellus tenuis</i> (Temminck, 1840)	2	ค	LC	-
91	ค้างคาวลูกหนูปีกแคบ	<i>Pipistrellus stenopterus</i> (Dobson, 1875)	2	-	LC	-
92	ค้างคาวลูกหนูกรรมหน้าบ้านเล็ก	<i>Hypsugo cadornae</i> (Thomas, 1916)	2	ค	LC	NT
93	ค้างคาวลูกหนูถ้ำ	<i>Hypsugo pulveratus</i> (Peters, 1871)	1,2	ค	LC	NT
94	ค้างคาวลูกหนูสร้อยคอเหลือง	<i>Arielulus aureocollaris</i> (Kock and Storch, 1996)				

ที่	ชื่อชนิด		ที่อยู่	สถานภาพ		
	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์		I	II	III
107	ค้างคาวดอยหลังลายขาว	<i>Scotomanes ornatus</i> (Blyth, 1851)	2	ค	LC	VU
108	ค้างคาวพื้นหน้าข้อเล็ก	<i>Hesperoptenus blanfordi</i> (Dobson, 1877)	2	ค	LC	VU
109	ค้างคาวพื้นหน้าข้อใหญ่	<i>Hesperoptenus tickelli</i> (Blyth, 1851)	2	ค	LC	VU
110	ค้างคาวพื้นหน้าข้อป้อม	<i>Hesperoptenus tomesi</i> Thomas, 1905	2	-	VU	-
111	ค้างคาวไผ่หัวแบนเล็ก	<i>Tylonycteris pachypus</i> (Temminck, 1840)	2	ค	LC	-
112	ค้างคาวไผ่หัวแบนใหญ่	<i>Tylonycteris robustula</i> Thomas, 1915	2	ค	LC	-
113	ค้างคาวจมูกหลอดหูสั้น	<i>Murina cyclotis</i> Dobson, 1872	2	ค	LC	-
114	ค้างคาวจมูกหลอดหูสั้นใต้	<i>Murina guilleni</i> Soisook et al., 2013	2	-	-	-
115	ค้างคาวจมูกหลอดคมลาย	<i>Murina peninsularis</i> Hill, 1964	2	-	-	-
116	ค้างคาวจมูกหลอดคินโด้จีน	<i>Murina harrisoni</i> Csorba and Bates, 2005	2	-	DD	-
117	ค้างคาวจมูกหลอดหูยาว	<i>Murina huttoni</i> (Peters, 1872)	2	ค	LC	NT
118	ค้างคาวจมูกหลอดสีน้ำตาล	<i>Murina suilla</i> (Temminck, 1840)	2	-	LC	-
119	ค้างคาวจมูกหลอดสีเทา	<i>Murina feae</i> (Thomas, 1891)	2	-	-	-
120	ค้างคาวจมูกหลอดเล็กท้องขาว	<i>Murina walstoni</i> Csorba and Son, 2011	2	-	-	-
121	ค้างคาวจมูกหลอดสีทองแดง	<i>Murina aenea</i> Hill, 1964				

ที่	ชื่อชนิด		ที่อยู่	สถานภาพ		
	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์		I	II	III
133	ค้างคาวยอตกกล้วยป่า	<i>Kerivoula whiteheadi</i> Thomas, 1894	2	ค	LC	VU
134	ค้างคาวยอตกกล้วยผีเสื้อ	<i>Kerivoula picta</i> (Pallas, 1767)	2	ค	LC	-
135	ค้างคาวยอตกกล้วยหลังสีทอง	<i>Kerivoula krauensis</i> Francis et al., 2007	2	-	DD	-
136	ค้างคาวฟีนร่องเล็ก	<i>Phoniscus atrox</i> Miller, 1905	2	ค	NT	VU
137	ค้างคาวฟีนร่องใหญ่	<i>Phoniscus jagorii</i> (Peters, 1866)	2	-	LC	-
138	ค้างคาวปีกพับดำใหญ่	<i>Miniopterus magnater</i> Sanborn, 1931	1	ค	LC	-
139	ค้างคาวปีกพับใหญ่	<i>Miniopterus fuliginosus</i> (Hodgeson, 1835)	1	ค	LC	-
140	ค้างคาวปีกพับกลาง	<i>Miniopterus medius</i> Thomas and Wroughton, 1909	1	ค	LC	DD
141	ค้างคาวปีกพับเล็ก	<i>Miniopterus pusillus</i> Dobson, 1876	1	ค	LC	-
142	ค้างคาวปากย่น	<i>Chaerephon plicatus</i> (Buchannan, 1800)	1,2	ค	LC	-
143	ค้างคาวปากย่นฮาลา-บาลา	<i>Chaerephon johorensis</i> (Dobson, 1873)	1,2	-	VU	-
144	ค้างคาวปากย่นภูหลวง	<i>Tadarida latouchei</i> Thomas, 1920	1,2	-	DD	-
145	ค้างคาวปากย่นมลายู	<i>Mops mops</i> (de Blainville, 1840)	1,2	-	NT	-
146	ค้างคาวขุนช้าง	<i>Cheiromeles torquatus</i> Horsfield, 1824	1,2	ค	LC	-

จัดทำโดย

กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า
สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์
พืช

ที่ปรึกษา

บุษบง กาญจนสาขา
สีฟ้า ละออง
ไกรรัตน์ เอี่ยมอำไพ

ผู้เขียน

สุนทร การพันธ์
อมรรัตน์ ว่องไว
พิพัฒน์ สร้อยสุข

ภาพถ่าย

พิพัฒน์ สร้อยสุข
ภูษิต แข่งกง
สุนทร การพันธ์
ฐิติ สอนสา
Merlin Tuttle
ปรางค์รัตน์ อิทโยภาสกุล
เกรียงศักดิ์ ศรีบัวรอด
มงคล สาพวงศ์
ประทีป โรจนติลก
กุลพัฒน์ ศรลัมพ์
ฉัตรพรรษ พงษ์เจริญ
เกริกพล วงศ์ชู
พรลักษณ์ ชมภูพงษ์

ออกแบบรูปเล่ม

อมรรัตน์ ว่องไว
สุนทร การพันธ์
มนต์ราช อินทศิริ
ภาพวาด
วันวิสา ภูไชยศรี

สถานีวิจัยสัตว์ป่าเชียงดาว
สถานีวิจัยสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด
สถานีวิจัยสัตว์ป่าภูหลวง
สถานีวิจัยสัตว์ป่าเขานางรำ
สถานีวิจัยสัตว์ป่าฉะเชิงเทรา
สถานีวิจัยสัตว์ป่าคลองแสง
สถานีวิจัยสัตว์ป่าพรุ-ป่าฮาลาบาลา

พิพิธภัณฑ์สถานธรรมชาติวิทยา ๕๐ พรรษา
สยามบรมราชกุมารี ม.สงขลานครินทร์

ISBN : 978-616-316-356-1

พิมพ์ครั้งที่ 1 : 1,000 เล่ม ปี 2559

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การ
เกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

ค้างคาว ในถ้ำ ของเมืองไทย

Cave-Dwelling Bats of Thailand

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช